

**UCHWAŁA NR XXX/171/2026
RADY GMINY W CZARNOCINIE**

z dnia 21 kwietnia 2026 r.

**w sprawie zatwierdzenia i realizacji Gminnego Programu Wsparcia Rodziny
w Gminie Czarnocin na lata 2026 – 2028**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. (Dz. U. z 2025 r., poz. 1153 t.j.) oraz art. 176 pkt. 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U z 2025, poz. 49 t.j.) Rada Gminy w Czarnocinie uchwala co następuje,

§ 1. Zatwierdza się Gminny Program Wsparcia Rodziny w Gminie Czarnocin na lata 2026 – 2028, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czarnocin.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr Sebastian Wojas

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Kielcach Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnocinie

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY DLA GMINY CZARNOCIN NA LATA 2026-2028

Kielce – Czarnocin styczeń 2026

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY CZARNOCIN	8
1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Czarnocin	8
1.2. Sytuacja demograficzna Gminy Czarnocin	11
1.3. Diagnoza potrzeb i sytuacji społecznej Gminy Czarnocin	14
2. CELE I ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA	52
2.1. Założenia Programu	52
2.2. Cel strategiczny i cele operacyjne	53
2.3. Lista zidentyfikowanych zadań	55
3. ZASADY WDRAŻANIA <i>PROGRAMU</i>	60
3.1. Adresaci <i>Programu</i>	61
3.2. Podmioty realizujące <i>Program</i>	62
3.3. System monitorowania	63
3.4. Finansowanie <i>Programu</i>	63

WPROWADZENIE

Dokument *Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* został opracowany przy współpracy doradczej z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Kielcach w ramach projektu *Koordinacja polityki społecznej w województwie świętokrzyskim* realizowany w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Działanie 04.13 – *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus.

Obszar i czas realizacji

Dokument *Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* został opracowany dla obszaru Gminy Czarnocin w Powiecie Kazimierskim, wchodzącej w skład jednostki NUTS 3 – Podregion Sandomiersko-Jędrzejowski (PL722) oraz jednostki NUTS 2 – region Świętokrzyski (PL72) w Makroregionie Centralnym (PL7) w Rzeczypospolitej Polskiej – zgodnie z regulacjami czwartej rewizji NUTS 2016 określonymi w Rozporządzeniu Komisji UE 2016/2066 z dnia 21 listopada 2016 r. zmieniającym załączniki do rozporządzenia WE nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016).

Czas realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* obejmuje okres programowania od 01 stycznia 2026 do 31 grudnia 2028.

Uzasadnienie

Niniejszy *Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* powstał w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program jest kontynuacją programu wspierania rodziny realizowanego w Gminie Czarnocin w latach 2023-2025.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie polskim. Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mówi, że „*Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką*”

Rzeczypospolitej Polskiej” Do szczególnej pomocy ze strony państwa mają prawo rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne oraz wymagające ochrony macierzyństwa, w sytuacji bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych, doświadczające przemocy domowej.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna, składająca się z rodziców i dzieci. Zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa. Stanowi pierwsze naturalne i podstawowe środowisko wychowawcze, z jakim styka się dziecko. Rodzina jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Oddziaływanie wychowawcze rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży poprzez przekazywanie wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań. Zdrowa rodzina, wypełniając w sposób prawidłowy swoje funkcje, zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości, dając im możliwość prawidłowego rozwoju i prawidłowego wypełniania ról społecznych w przyszłości.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może jednak zagrażać szereg różnych czynników. Znaczący wpływ mają zjawiska patologiczne, bowiem ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która potrzebuje pomocy z zewnątrz, ponieważ sama często nie potrafi rozwiązywać swoich problemów, w celu wyjścia z sytuacji kryzysowych oraz sprostać swoim obowiązkom względem dzieci. Do zjawisk patologicznych, prowadzących do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, zalicza się w szczególności: alkoholizm, narkomanię, przestępczość i przemoc w rodzinie. Ich występowanie często powiązane jest z problemem ubóstwa i długotrwałego bezrobocia, które stanowią podstawowe podłoże braku równowagi i bezpieczeństwa w rodzinie. Powyższe problemy są najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Występujące w rodzinie trudności są często złożone i do rozwiązania wymagają interdyscyplinarnych i skoordynowanych działań osób ze specjalistycznym przygotowaniem oraz instytucji działających na rzecz rodzin.

Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego ich monitorowania i wsparcia, w szczególności przez pracowników socjalnych, a w razie potrzeby przez asystentów rodziny. Praca z rodziną powinna być prowadzona we wczesnym okresie jej zagrożenia, przez wykwalifikowaną w tym zakresie kadrę. Pomoc rodzinie ma na celu przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania, poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu oraz w społeczeństwie.

Zgodnie z art. 176 ustawy z dn. 9 czerwca o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;

- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych przez rodzinę wspierającą, przy współpracy asystenta rodziny;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego w terminie do dnia 31 stycznia danego roku – za okres od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia poprzedniego roku oraz do dnia 31 lipca danego roku – za okres od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca danego roku;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Podstawa prawna

Zapisy *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* są spójne z aktami ustawodawstwa krajowego znajdujących się m.in. w:

- ✓ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.

- ✓ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ✓ Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin *Za życiem*,
- ✓ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ✓ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ✓ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ✓ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ✓ Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,
- ✓ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ✓ Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne,
- ✓ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- ✓ Wieloletni gminny program osłonowy *Posiłek w szkole i w domu* na lata 2024-2028.

Podstawą do określenia celów programu w zakresie proponowanych form wsparcia na rzecz przywrócenia rodzinie zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, była diagnoza społeczna dotycząca funkcjonalności rodzin zamieszkałych na terenie Gminy Czarnocin.

Niniejszy program wpisuje się w cele *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarnocin na lata 2024-2029*.

Jednocześnie dokument ten jest komplementarny z następującymi lokalnymi programami uwzględniającymi działania dotyczące polityki społecznej wobec rodzin, realizowanymi przez Gminę:

- ✓ *Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Czarnocin,*
- ✓ *Gminnym Programem Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej dla Gminy Czarnocin na lata 2023-2026,*
- ✓ *Wieloletnim gminnym programem osłonowym Positek w szkole i w domu na lata 2024-2028*

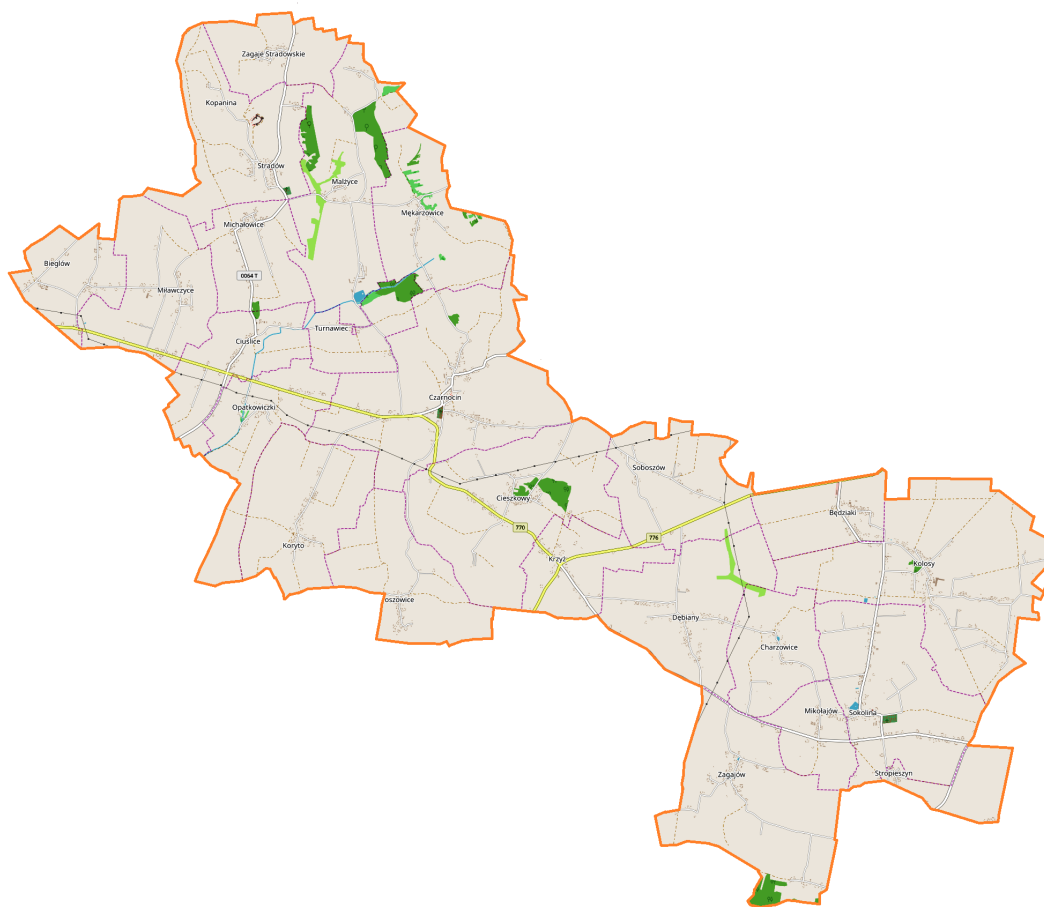
Rozdział 1. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY CZARNOCIN

1.1 Ogólna charakterystyka Gminy Czarnocin

Gmina Czarnocin leży w południowej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie kazimierskim, graniczy z gminami Skalmierz, Kazimierza Wielka i Opatowiec oraz z powiatem pińczowskim (gminy Działoszyce, Pińczów i Złota). Teren gminy przecinają szlaki komunikacyjne: z Kielc przez Busko Zdrój, Kazimierz Wielką i Proszowice do Krakowa, oraz z Opatowca przez Działoszyce i dalej do Jędrzejowa.

Powierzchnia gminy obejmuje obszar 70,32 km², co stanowi 0,60% powierzchni województwa świętokrzyskiego. W skład gminy wchodzi 24 sołectwa: Bieglów, Będziaki, Charzowice, Cieszkowy, Ciuślice, Czarnocin, Dębiany, Kolosy, Koryto, Krzyż, Małyce, Mękarzowice, Michałowice, Mikołajów, Miławczyce, Opatkowiczki, Soboszew, Sokolina, Stradów, Stropieszyn, Swoszowice, Turnawiec, Zagaje Stradowskie i Zagajów.

Zgodnie z podziałem fizycznogeograficznym Polski wg Kondrackiego obszar Gminy Czarnocin należy do megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Wyżyn Polskich, podprowincji Wyżyna Małopolska, makroregionu Niecka Nidziańska oraz mezoregionu Płaskowyż Proszowski, Garb Wodzisławski oraz Dolina Nidy.

Płaskowyż Proszowski – mezoregion fizycznogeograficzny w południowej Polsce, w południowej części Niecki Nidziańskiej, na pograniczu województw małopolskiego i świętokrzyskiego. Graniczy od północy z Wyżyną Miechowską i Garbem Wodzisławskim, od wschodu z Doliną Nidy, od południowego wschodu z Niziną Nadwiślańską a od zachodu z Pomostem Krakowskim, Obniżeniem Cholerzyńskim i Wyżyną Olkuską. Region jest płaskowyżem zbudowanym z pokrytych lessami morskich osadów miocenu, sięgającym wysokości od 220 do 280 m n.p.m. Powierzchnia płaskowyżu jest rozczłonkowana na rozległe wzgórza. Ze względu na urodzajne czarnoziemy Płaskowyż Proszowski jest żyzną krainą rolniczą (pszenica, buraki cukrowe).

Przez region przepływają rzeki Szreniawa i Nidzica - dopływy Wisły. Głównymi miastami na Płaskowyżu Proszowskim są Proszowice, Skalbierz i Kazimierz Wielki.

Garb Wodzisławski – pas wzgórz o długości ok. 40 km i szerokości 10 km, wchodzący w skład Niecki Nidziańskiej. Od północy i wschodu ograniczają go doliny rzek: Mierzawy i Nidy. Od południowego zachodu ograniczony jest doliną Nidzicy. Wysokość wynosi od 261 m w pobliżu Doliny Nidy do 368 m na zachodzie. Nazwa Garbu pochodzi od miejscowości Wodzisław.

Garb zbudowany jest z opoki kredowej. Wschodnia część przykryta jest lessem.

Występują tu liczne jary i wąwozy. W przeważającej części jest to obszar rolniczy, ale dość liczne lasy zachowały się w północno-wschodniej części Garbu.

Dolina Nidy – kraina geograficzna w Polsce, na południu województwa świętokrzyskiego. Wchodzi w skład Niecki Nidziańskiej. Obejmuje środkową i dolną część doliny rzeki Nidy. Ma długość ok. 65 km i szerokość od 2 do 6 km, z trzema przewężeniami: pomiędzy miejscowościami Sobowice i Kopernia, między Młodzawami i Krzyżanowicami oraz pomiędzy Brzeźnem i Sobkowem. Dno doliny jest podmokłe i płaskie. Usłane jest glebami madowymi. Występują tu również torfy, głównie w dawnych starorzeczach. Miejscami zachowały się fragmenty tarasów piaszczystych. Wznoszą się one na wysokość ok. 12–15 m ponad tarasem zalewowym.

Powierzchnia

Ze względu na posiadane warunki naturalne i stan uprzemysłowienia regionu, Gmina Czarnocin ma charakter rolniczy. Decydują o tym w głównej mierze posiadane warunki naturalne, zależne od poszczególnych części Gminy. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Czarnocin prezentuje tablica 1.1 oraz wykres 1.1.

W strukturze użytkowania gruntów dominują grunty rolne, które zajmują łącznie 6 470 hektarów (92,0%). Lasy zajmują zaledwie 1% powierzchni Gminy – 71 ha. Pozostałe grunty (w tym grunty zabudowane i zurbanizowane oraz nieużytki), stanowiące 6,2% powierzchni, zajmują 439 ha.

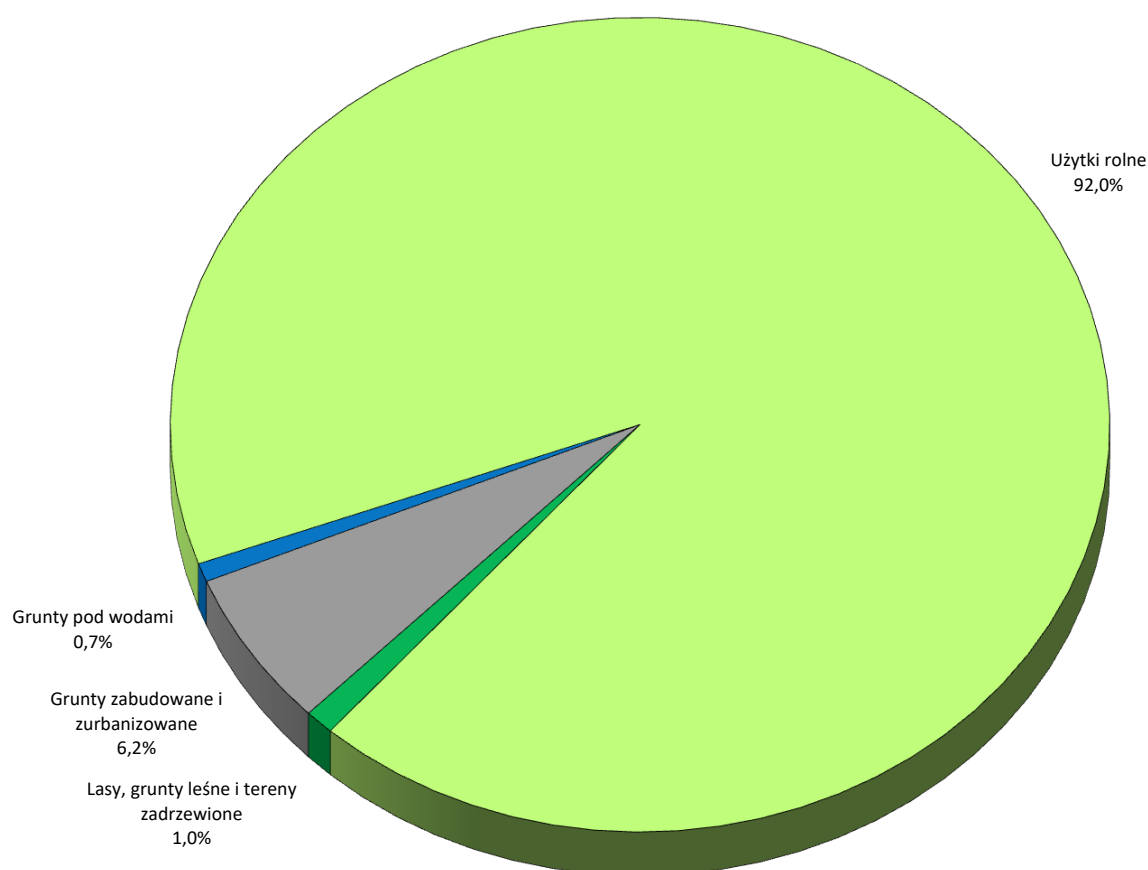
Tabela 1.1

Powierzchnia Gminy Czarnocin według kierunków wykorzystania

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	7 320	100,00
Powierzchnia użytków rolnych	6 470	92,0
Pozostałe grunty i nieużytki	439	6,2
Lasy i grunty zadrzewione	71	1,0
Grunty pod wodami	52	0,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.1. Powierzchnia Gminy Czarnocin według kierunków wykorzystania

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

1.2 Sytuacja demograficzna Gminy Czarnocin

Liczba ludności Gminy Czarnocin wynosiła w dniu 31 grudnia 2024 roku 3 552 osób. W tej liczbie było 1 781 kobiet i 1 771 mężczyzn (odpowiednio 50,14% i 49,86% populacji). Współczynnik feminizacji – tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn – był poprawny i wyniósł 100,56. Oznacza to pozostawanie w poziomie wartości w przedziale 100-105 wskaźnika, poniżej którego relacja liczby kobiet do liczby mężczyzn może niekorzystnie wpływać na biologiczną reprodukcję populacji.

Sytuację demograficzną Gminy Czarnocin w latach 2020-2024 przedstawia tabela 1.2 i wykres 1.2.

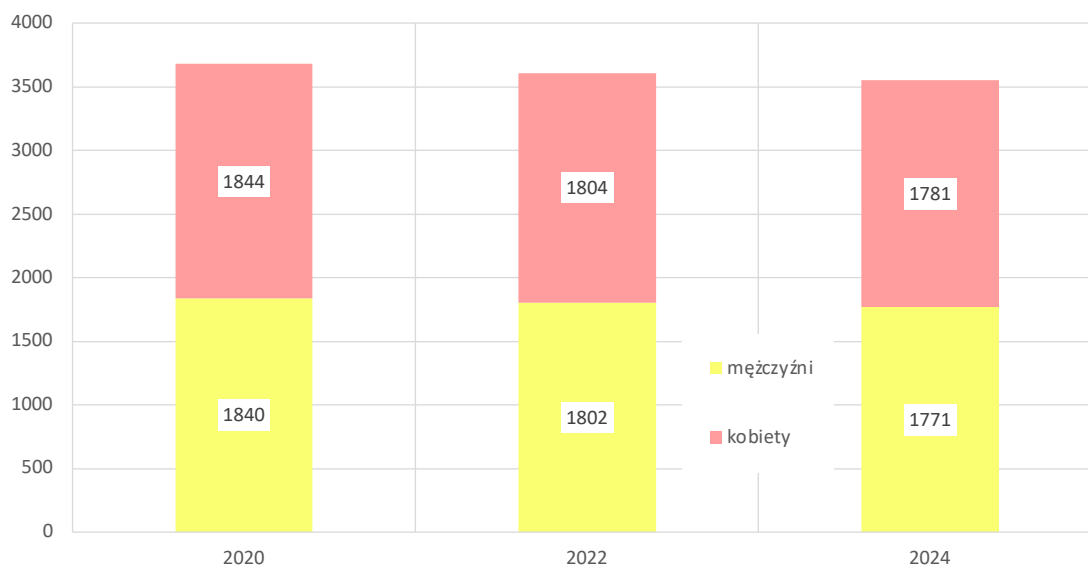
Tabela 1.2

Liczba ludności Gminy Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
2020	3 684	1 840	1 844	100,22
2022	3 606	1 802	1 804	100,11
2024	3 552	1 771	1 781	100,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.2 Liczba ludności Gminy Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

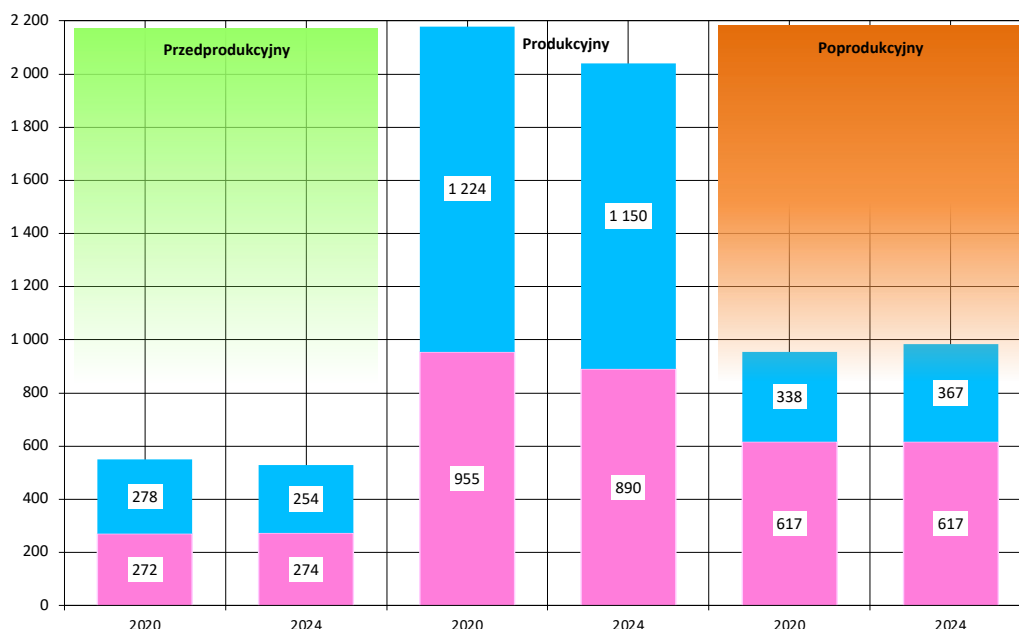
Do roku 1999 liczebność ludności Gminy stale rosła. Od tego momentu, w relacji do lat poprzednich, liczba mieszkańców Gminy Czarnocin zaczęła nieznacznie spadać. Podobne tendencje obserwuje się w większości gmin w Polsce, ponieważ liczebność populacji Polski stopniowo spada. W badanym okresie współczynnik feminizacji utrzymywał się na praktycznie niezmiennym poziomie.

Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Czarnocin utrzymuje się wprawdzie od kilku lat na prawie niezmiennym, nieznacznie obniżającym się poziomie – od 59,1% do 57,4%, jednak relacja w pozostałych grupach wiekowych zmienia się bardzo niekorzystnie. Na przestrzeni ostatnich lat nastąpił spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Czarnocin wynosił w badanym okresie 74,1 osób. Był wyższy od przeciętnego w Powiecie Kazimierskim - odpowiednio 72,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to wzrost o 7,3% w porównaniu do poprzedniego okresu programowania i pogorszenie sytuacji demograficznej Gminy.

Wykres 1.3 prezentuje strukturę ludności Gminy Czarnocin według grup wiekowych – produkcyjnych i nieprodukcyjnych.

Wykres 1.3 Struktura ludności Gminy wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Czarnocin na koniec roku 2020 wskaźnik ten wyniósł

29,9%, obecnie – na koniec roku 2024 – odnotowano wzrost do poziomu 31,6%. Oznacza to ponad dwukrotne przekroczenie optymalnego poziomu wskaźnika i stan alarmowy. W najbliższych latach mogą pojawić się trudności zabezpieczenia emerytalnego i podstawowej opieki zdrowotnej oraz wyludnianie Gminy.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w Gminie Czarnocin nieznacznie spadł w ciągu poprzednich okresów programowania i wyniósł 51,1 osób/km² – spadek o 1,4 osób/km². Gęstość zaludnienia była 1/3 niższa od przeciętnego dla Powiatu Kazimierskiego.

Dane dotyczące przyrostu naturalnego w Gminie Czarnocin prezentuje tabela 1.3.

Tabela 1.3

Przyrost naturalny w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Przyrost naturalny (na 1000 ludności)	Przyrost naturalny (w osobach)
2020	-5,40	-20
2022	- 10,75	-39
2024	- 6,18	-22

Źródło: opracowanie własne na podstawie Baza Danych Lokalnych, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Z zaprezentowanych danych wynika, iż przyrost naturalny w Gminie Czarnocin ma wysoki poziom ujemny i niższy od przeciętnego dla Powiatu Kazimierskiego i Województwa Świętokrzyskiego. W liczbach bezwzględnych wartości przyrostu naturalnego oznaczają, iż w ciągu każdego roku **ubywało** w Gminie Czarnocin przeciętnie około 27 mieszkańców – najwięcej w roku 2022 (39 osób).

1.3. Diagnoza potrzeb i sytuacji społecznej Gminy Czarnocin

Pomoc osobom i rodzinie przyznaje się – zgodnie z ustawą o pomocy społecznej – ze względu na następujące powody:

- ✓ ubóstwa,
- ✓ sieroctwa,

- ✓ bezdomności,
- ✓ bezrobocia,
- ✓ niepełnosprawności,
- ✓ długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- ✓ przemocy w rodzinie,
- ✓ potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- ✓ potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- ✓ bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- ✓ trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- ✓ trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- ✓ alkoholizmu lub narkomanii,
- ✓ zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- ✓ klęski żywiołowej lub ekologicznej.

1.3.1. Sytuacja i struktura rodzin w Gminie Czarnocin

Rodzina to zbiór faktów różnej natury: biologicznych, psychologicznych, ekonomicznych, pedagogiczno-wychowawczych, aksjologicznych, socjalizacyjnych, kulturowych, itd. To zbiór swoistych wartości, norm, modeli, wzorów zachowań, które wyzwalają określone sposoby myślenia, reakcje uczuciowe, spostrzeganie siebie i świata, oceny przeszłości, teraźniejszości i przyszłości przekazywane w ramach między pokoleniowej transmisji. Rodzina to najbardziej naturalne środowisko wychowawcze.

Rodziny można podzielić na:

- ✓ małe, tzw. *rodziny nuklearne* – rodzice i dzieci zamieszkujące pod wspólnym dachem, prowadzące jedno gospodarstwo domowe,
- ✓ duże, tzw. *krąg rodzinny* – rodzice, dzieci, ciotki, wujowie, dziadkowie, kuzyni zamieszkujący wspólnie wraz z głową rodziny, prowadzący wspólne gospodarstwo domowe,

- ✓ rody, tzw. *klany rodzinne* – krewni w linii prostej i w liniach bocznych, nie koniecznie razem mieszkający, ale posiadający wspólny etos, wartości, którymi żyją,
- ✓ rozproszone duże rodziny – rodzina mała oraz członkowie rodziny dużej, mieszkający oddzielnie,
- ✓ zredukowane duże rodziny – rodzina mała i dziadkowie.

Strukturę rodziny, można definiować m.in. ze względu na liczbę pokoleń:

- ✓ Jedn pokoleniowa (sami rodzice)
- ✓ Dwupokoleniowa (rodzice z dziećmi)
- ✓ Trzypokoleniowa (rodzice, dzieci, dziadkowie)

Ze względu na kompletność członków rodziny:

Pełna:

- ✓ naturalna,
- ✓ zrekonstruowana (jeden nowy rodzic, np. po rozwodzie lub śmierci),
- ✓ przysposobiona (adopcyjna),
- ✓ zastępcza (sprawuje prawną opiekę nad dzieckiem, przyznawaną przez sąd),
- ✓ kontraktowa (zawsze gotowa przyjąć dzieci na jakiś czas).

Niepełna:

- ✓ sieroca (brak rodziców na skutek śmierci, opiekę nad dziećmi przejmują krewni),
- ✓ półsieroca (śmierć jednego rodzica),
- ✓ rozbita (rozwód, separacja, porzucenie, wyjazd jednego rodzica za granicę),
- ✓ samotna matka niezamężna.

Ze względu na liczbę dzieci:

- ✓ **Wielodzietna** – często autokratyczny styl wychowania, dzieci od początku uczą się współdziałania i współpracy z innymi, następuje szybsza ich socjalizacja, starsze przejmują opiekę nad młodszymi, dzielą się obowiązkami, ale i zabawkami, są lepiej przystosowane do zmian, do trudnych sytuacji życiowych, mają większą wytrzymałość emocjonalną, są bardzo samodzielne i odważne, otwarte, tolerancyjne, nie mają problemów w kontaktach z rówieśnikami,
- ✓ **Małodzietna** – dzieci lub jedno dziecko czują się samotne, brakuje im towarzyszy do zabawy, rodzice często nie mają dla nich czasu, przyjmują styl liberalny w

wychowaniu, matki czasem są nadopiekuńcze, co utrudnia dzieciom wejście w świat i socjalizację, jest przyczyną zaburzeń emocjonalnych,

✓ **Bezdzienna.**

Ze względu na układ ról spełnianych w rodzinach, dzielimy je na:

- ✓ **rodziny typu pozycjonalnego** - są to rodziny konserwatywne, zamknięte, skoncentrowane na ścisłym przestrzeganiu zasad, praw i norm związanych z zajmowaniem konkretnej pozycji danego członka w rodzinie. Pozycje te są związane z wiekiem i płcią i ważnością danej osoby w rodzinie. Relacje w rodzinie są bardzo formalne, sztywne, role wyraźnie rozdzielone, hierarchia wartości narzucona. Komunikacja między członkami również formalna. Dziecko w takiej rodzinie nie rozwija się prawidłowo, nie ma w nim spontaniczności ani kreatywności, wszystko to zostaje stłumione przez posłuszeństwo i nadmierną odpowiedzialność. Dzieci często doświadczają tu chłodu emocjonalnego ze strony rodziców, gdyż oni nie pozwalają sobie na spontaniczne okazywanie uczuć,
- ✓ **rodziny uwzględniające osobowość** - więcej spontaniczności niż formalności. Role nie są tak ściśle i rygorystycznie przypisane do konkretnych osób. Najważniejsza jest indywidualność i osobowość każdego członka rodziny, jego wolność i możliwość samostanowienia. Szanuje się potrzeby każdej osoby, związane z wszystkimi jej sferami.

Informacje na temat rodzin według liczby dzieci oraz gospodarstw domowych według składu rodzinnego i liczby osób w gospodarstwie prezentują tabele 1.4 – 1.6 oraz wykresy 1.4 – 1.6.

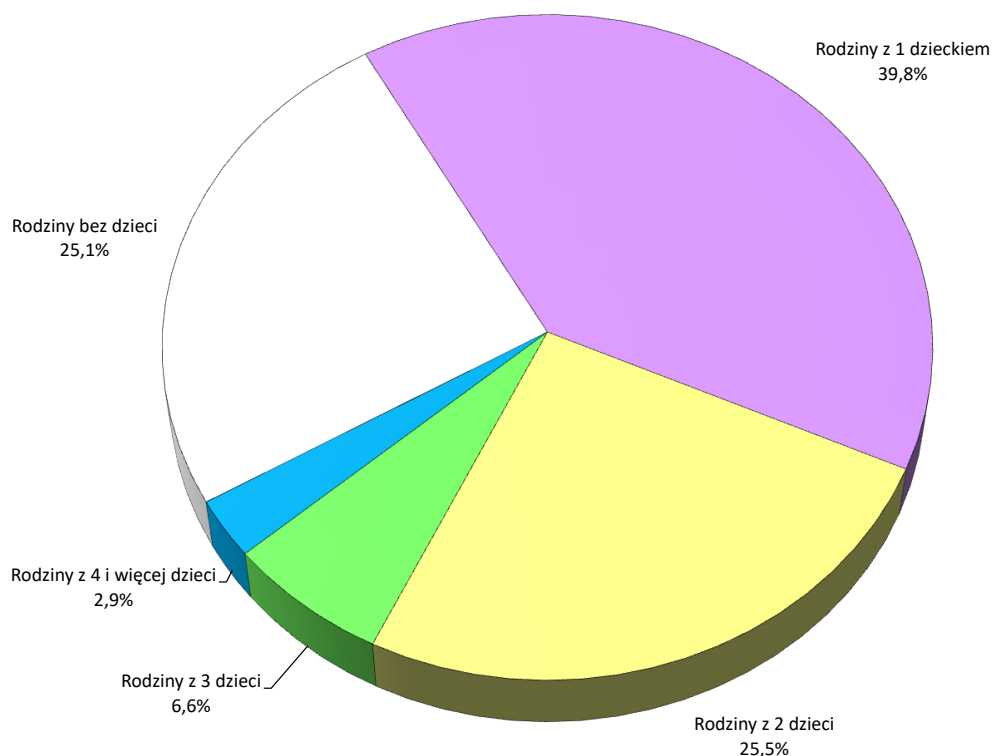
Tabela 1.4

Rodziny według liczby dzieci w Gminie Czarnocin w roku 2021 (liczba w sztukach)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	1 042
Rodziny bez dzieci	262
Rodziny z dziećmi łącznie	780
- rodziny z 1 dzieckiem	415
- rodziny z 2 dziećmi	266
- rodziny z 3 dziećmi	69
- rodziny z 4 i więcej dziećmi	30
Przeciętna liczba dzieci w rodzinie	1,64 (liczba dzieci w rodzinie)

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.4 Rodziny według liczby dzieci w Gminie Czarnocin w roku 2021

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

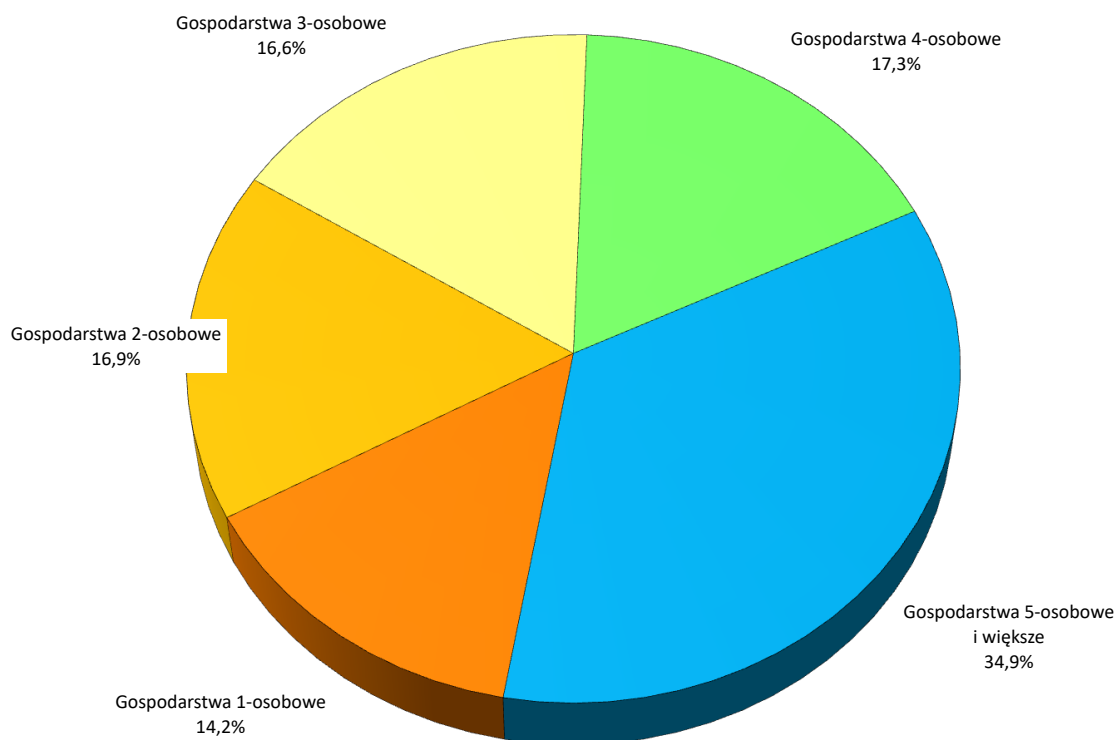
Tabela 1.5

Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021 (liczba w sztukach)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	956
- gospodarstwa domowe 1-osobowe	136
- gospodarstwa domowe 2-osobowe	162
- gospodarstwa domowe 3-osobowe	159
- gospodarstwa domowe 4-osobowe	165
- gospodarstwa domowe 5-osobowe i większe	334
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	3,80 (liczba osób w gospodarstwie)

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.5 Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

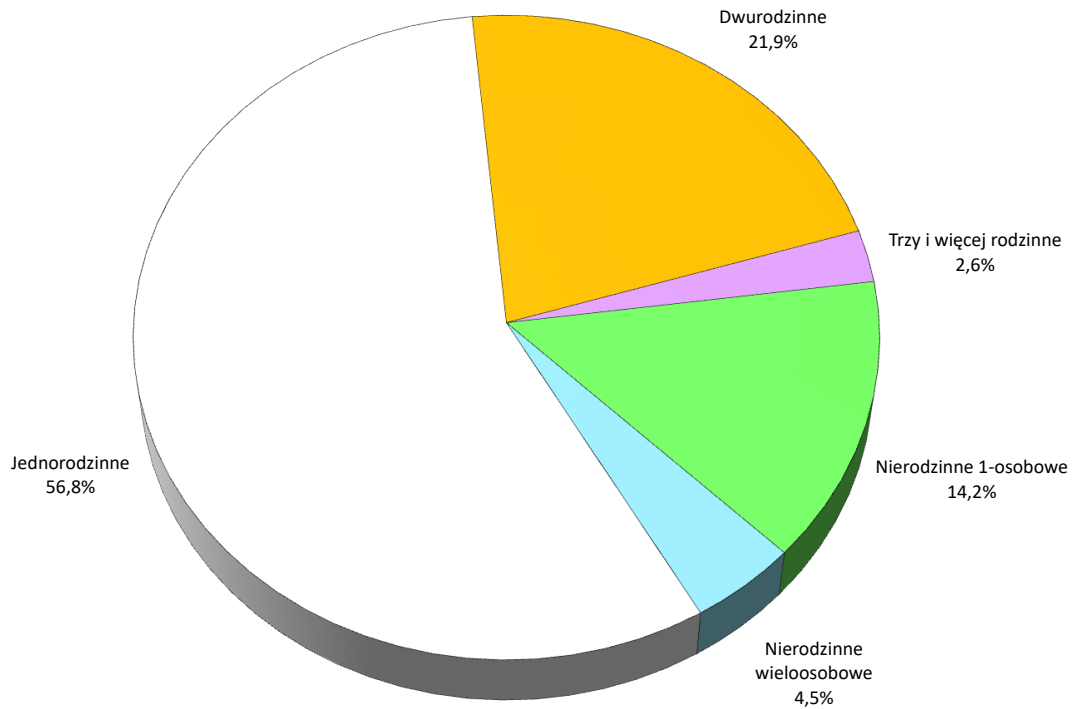
Tabela 1.6

**Gospodarstwa domowe według składu rodzinnego
w Gminie Czarnocin w roku 2021 (liczba w sztukach)**

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw
Ogółem	956
Jednorodzinne	543
Dwurodzinne	209
Trzy i więcej rodzinne	25
Nierodzinne	179
- nierodzinne 1-osobowe	136
- nierodzinne wieloosobowe	43

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.6 Gospodarstwa domowe według liczby osób w roku 2021

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Struktura rodziny wyznacza funkcje w rodzinie, role społeczne: rola ojca, matki, dziecka najstarszego, średniego, najmłodszego. Role i pozycje dzieci w rodzinie:

- ✓ **Dziecko najstarsze** – początkowo najbardziej kochane (często nadopiekuńczość), później odsunięte, gdy pojawi się młodsze rodzeństwo, co wywołuje u niego frustrację, różne zaburzenia emocjonalne, lęki, *syndrom starszego dziecka*, jeśli nie zostanie ono odpowiednio przygotowane na przyjście na świat młodszego dziecka. Rodzice pokładają w nim duże nadzieje, wiążą z nim wielkie ambicje (często niespełnione własne). Dużo się od niego wymaga, musi się opiekować młodszym rodzeństwem, co wywołuje u niego nadmierne poczucie odpowiedzialności, staje się *małym dorosłym*, ma skłonność do dominowania, kierowania. Często jest niepewny siebie, ma niskie poczucie własnej wartości, lęki i niepokoje, myślenie pesymistyczne.
- ✓ **Dziecko średnie** – z jednej strony mają bardziej korzystne warunki wychowawcze, gdyż rodzice pozwalają mu na więcej samodzielności, nie rozpieszczając go zbyt i nie martwiąc się nadmiernie o jego zdrowie i rozwój, ponieważ są już bardziej doświadczeni. Ale z drugiej strony jest to dziecko o trudnej pozycji w rodzinie - wobec starszego dziecka nieustannie przeżywa podziw, i chciałoby być jak ono, a wobec młodszego zazdrość o uczucia rodziców. Dzieci średnie często czują się zaniedbane,

mniej kochane, mniej doceniane. Stają się dziećmi konfliktowymi o niskim poczuciu własnej wartości.

- ✓ **Dziecko najmłodsze** – najbardziej rozpieszczone, najbardziej kapryśne, najmniej samodzielne. Korzysta z wielu przywilejów, ale stają się one często hamulcami dla jego rozwoju. Znajduje się pod kloszem rodziców, ale od starszego rodzeństwa często doświadcza dominacji i nawet agresji. Ciężko wejść mu w życie dorosłe ze względu na nieumiejętność podejmowania decyzji, brak samostanowienia. Nieustannie liczy na pomoc innych.
- ✓ **Jedynak** - ma największą szansę na rozwój intelektualny. Posiada większy komfort materialny. Więcej chce od życia. Posiada dużą siłę przebicia, ma określony cel i chce go osiągnąć. Rodzice często chcą z góry zaplanować jego życie, są zbyt skoncentrowani na nim. Dużo od niego wymagają, ale też nadmiernie go ochraniają. Mają dla niego dużo czasu. Nie musi walczyć o uczucia rodziców. Jest samotny, ma trudności w nawiązaniu kontaktów z rówieśnikami, gdyż często przebywa z samymi dorosłymi. Umie wyrażać swoje uczucia.

Informacje na temat rodzin według ich typów w Gminie Czarnocin prezentują tabela 1.7 oraz wykres 1.7.

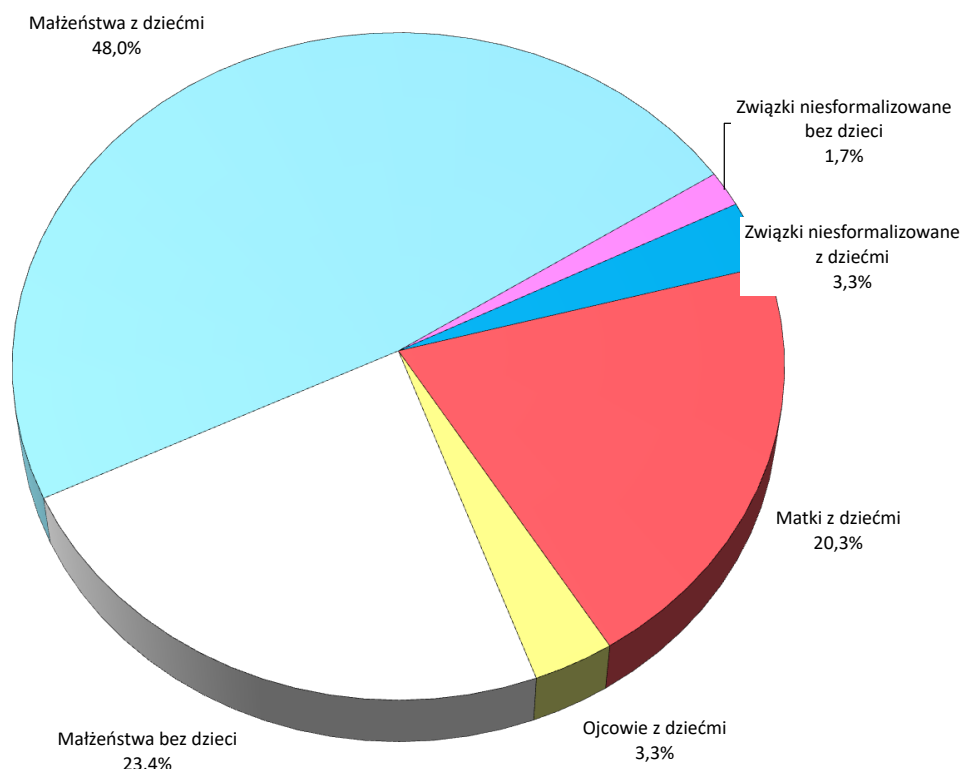
Tabela 1.7

Rodziny według typów w Gminie Czarnocin w roku 2021 (liczba w sztukach)

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw / Liczba dzieci w rodzinie
Ogółem	1 042
Małżeństwa razem	744
- małżeństwa bez dzieci	244
- małżeństwa z dziećmi	500
Związki niesformalizowane razem	52
- związki niesformalizowane bez dzieci	18
- związki niesformalizowane z dziećmi	34
Matki z dziećmi	212
Ojcowie z dziećmi	34

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.7 Rodziny według typów w Gminie Czarnocin w roku 2021

Źródło: dane Narodowego Spisu Powszechnego 2021, *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

W Gminie Czarnocin dominują rodziny posiadające jedno dziecko, które stanowią ponad 1/3 populacji. Drugą co do wielkości grupę – blisko 30% - stanowią rodziny posiadające dwoje dzieci, zaś trzecią rodziny bezdzietne stanowiące 1/4 populacji. Taki stan rzeczy powoduje, że przeciętna liczba dzieci w rodzinie wynosi 1,69 dziecka/rodzinę, co stanowi ryzyko dla procesu zastępowalności pokoleń. Przyjmuje się, iż współczynnik dzietności między 2,10 a 2,15 jest wartością zapewniającą prostą zastępowalność pokoleń.

1.3.2. Problemy społeczne rodzin

Członkowie rodziny tworzą układ, na który można spojrzeć jak na system. Wzajemne oddziaływanie na siebie poszczególnych elementów, czyli członków rodziny powoduje funkcjonowanie systemu. W rodzinie zdrowej relacje pomiędzy małżonkami są równoległe oraz dwukierunkowe, oparte na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Zaburzone funkcjonowanie jednego z jej członków uderza w cały jej system rodzinny, wtedy można mówić o

dysfunkcyjności takiej rodziny. Sama dysfunkcja oznacza zaburzenie komunikacyjne bądź strukturalne rodziny, np. centralną postacią jest rodzic będący sprawcą przemocy itd. Może to też być zaburzenie własnych granic, granic pomiędzy poszczególnymi osobami w rodzinie, np. nieuszanowanie czyjejś intymności, uczuć i poglądów.

Tabela 1.8 oraz wykresy 1.8 i 1.9 przedstawia sytuację rodzin z problemami społecznymi w obszarze bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Czarnocin.

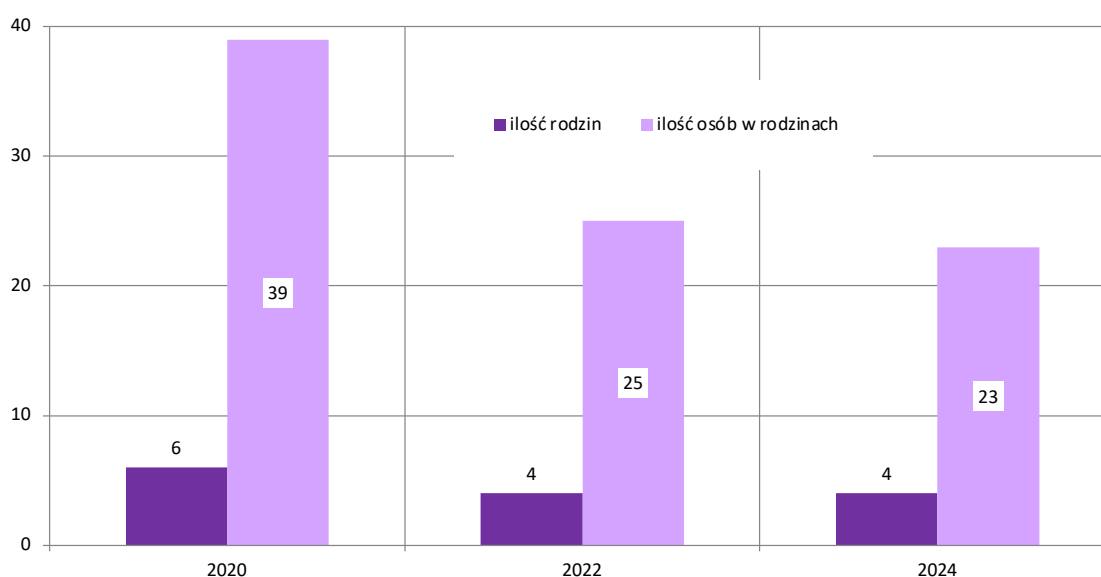
Tabela 1.8

Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Potrzeba ochrony macierzyństwa – liczba rodzin	6	4	4
– liczba osób w rodzinach	39	25	23
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – liczba rodzin	16	8	15
– liczba osób w rodzinach	27	19	32

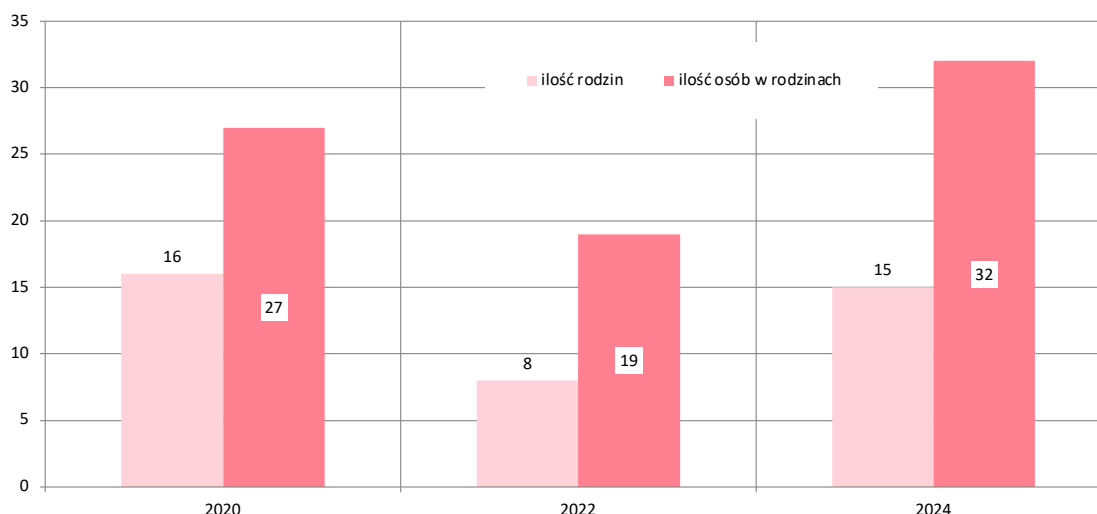
Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.8 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.9 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem dysfunkcji rodzin w Gminie Czarnocin w okresie wdrażania poprzedniej *Strategii* systematycznie tracił na sile w obserwowanych obszarach. Spadek o blisko 2/3 odnotowano w odniesieniu do rodzin wymagających wsparcia ze względu na konieczność ochrony macierzyństwa, zaś osób z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego było o 7% mniej.

Mówiąc o zjawiskach dysfunkcji w rodzinach i ich dynamice na przestrzeni ostatniego okresu programowania trudno nie docenić wpływu programów socjalnych realizowanych przez rząd centralny. Wzrost dochodów rodzin – niezależnie od jego negatywnego wpływu na rynek pracy i wypychania kobiet z zasobów pracowniczych – spowodował podniesienie standardu życia, zwiększenie pewności egzystencjonalnej oraz pozwolił na lepsze funkcjonowanie rodziny i relacji wewnątrz niej. Można byłoby szeroko omawiać preferencje i priorytety dysponowania tak uzyskanym budżetem – które pozostawiają nadal wiele do życzenia – co może stanowić powód do modernizacji rozwiązań systemowych. Niemniej w liczbach bezwzględnych ilość osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z przyczyn związanych z dysfunkcjami rodziny w Gminie Czarnocin spada.

Co się tyczy wsparcia związanego z koniecznością ochrony macierzyństwa przeciętnie w Gminie Czarnocin z pomocy w tym zakresie korzystało ponad 1 osoba na 1 000 mieszkańców Gminy.

W Gminie Czarnocin z pomocy związanej z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego korzystało przeciętnie ponad

4 osoby na 1 000 mieszkańców. Duże dysproporcje w deklarowanych wskaźnikach udzielanego wsparcia w poszczególnych gminach mogą mieć także związek z pandemią covid-19 oraz ze zmianami w sposobie opracowania sprawozdań i ocen zasobów pomocy społecznej.

1.3.3. Ubóstwo i bezdomność

Ubóstwo

Poprzez ubóstwo - określa się stan, w którym jednostce czy grupie społecznej brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb uznawanych w danej społeczności za niezbędne. Pod pojęciem „podstawowe potrzeby” należy rozumieć takie potrzeby jak: wyżywienie, ubranie, mieszkanie, zachowanie zdrowia, uzyskanie wykształcenia, zaspokojenie sfer intelektualnych. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnej sytuacji życiowej obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność, uzależnienia, niepełnosprawność, samotność, wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych, niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia, przewlekłe choroby, inne przeżycia np. jak śmierć osoby najbliższej, utrudniająca aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Należy zaznaczyć, iż problemy te występują bardzo często zespołowo. Ubóstwo jest to stan, w którym rodzina lub jednostka żyje poniżej kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Ubóstwo w konsekwencji prowadzi do zjawiska wykluczenia społecznego.

Negatywne skutki ubóstwa dają się odczuć w większości rodzin niepełnych. Pomimo utrzymywania się w wielu przypadkach z dochodów z pracy, samotne matki lub samotni ojcowie nie są w stanie zapewnić dzieciom odpowiedniej sytuacji materialnej. Oprócz tego narastają w tych rodzinach problemy wychowawcze związane z brakiem czasu i odpowiednich wzorców do naśladowania.

Ubóstwo i życie na poziomie minimum egzystencji powoduje, że wydatki na żywność i opłaty mieszkaniowe pochłaniają cały budżet. Konsekwencją jest minimalizacja potrzeb żywieniowych oraz zakup produktów spożywczych bardzo niskiej jakości. Prowadzi to do rozwijania się różnego rodzaju schorzeń, a te w dalszym etapie powodują wzrost kosztów utrzymania, związanych z leczeniem bądź rehabilitacją. Mogą one również prowadzić do powstawania niepełnosprawności, która w znacznym stopniu ogranicza podejmowanie aktywności zawodowej, a może podwyższać poziom wydatków na leczenie.

Głównym sposobem ograniczenia ubóstwa jest: zmniejszenie bezrobocia przez tworzenie nowych miejsc pracy, aktywizacja zawodowa osób ubogich, zmiana postaw u osób ubogich korzystających z pomocy społecznej poprzez kształtowanie odpowiedzialności za swój los i umiejętności przystosowania się do istniejącej rzeczywistości. Przedstawione przez Ośrodek Pomocy Społecznej dane, wskazują na występowanie w Gminie Czarnocin problemu ubóstwa. Liczbę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka przedstawia tabela 1.9 i wykres 1.10.

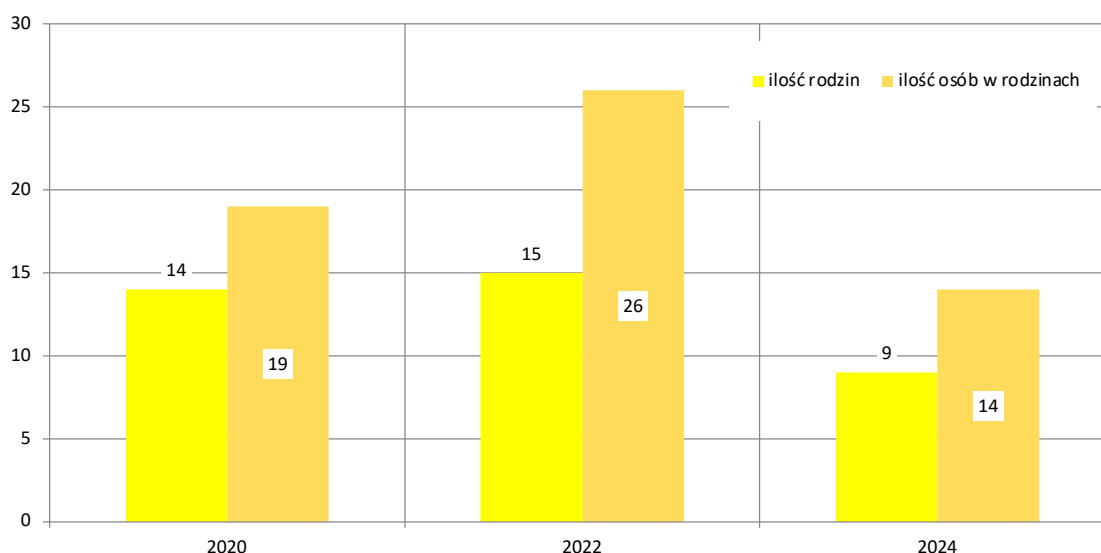
Tabela 1.9

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Ubóstwo – liczba rodzin	14	15	9
– liczba osób w rodzinach	19	26	14

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.10 Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Warto zauważyć spadek liczby osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa – co miało szczególnie znaczenie w okresie pandemii covid-19. W Gminie Czarnocin z pomocy związanej z ubóstwem korzystało przeciętnie niespełna 6 osoby na 1 000 mieszkańców.

Wydaje się, iż najbardziej prawdopodobnymi przyczynami zmniejszania się ilości osób figurujących w statystykach pomocy społecznej ze względu na problem ubóstwa są zmiany ekonomiczne i społeczne zachodzące w społeczeństwie polskim, co przekłada się na sytuację w Gminie Czarnocin. Wśród tych zmian zasadnicze znaczenie mogą mieć:

- ✓ rozwój gospodarczy, podnoszenie się zamożności społeczeństwa i zwiększanie ilości miejsc pracy w Powiecie,
- ✓ działania zmniejszające bezrobocie, pełna dostępność europejskiego rynku pracy oraz realizacja powszechnie dostępnych programów socjalnych i zatrudnienia socjalnego,
- ✓ realizacja projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy oraz inne podmioty sektora społecznego.

Bezdomność

Bezdomność, problem społeczny, charakteryzujący się brakiem miejsca stałego zamieszkania osoby nim dotkniętej. Wiąże się ona z uwarunkowanym psychologicznie kryzysowym stanem egzystencji osoby nieposiadającej faktycznego miejsca zamieszkania, pozbawionej środków niezbędnych do zaspokojenia elementarnych potrzeb, dotkniętej trwałym wykluczeniem społecznym i zawodowym. Jako stan ewidentnej i trwałej deprywacji potrzeb mieszkaniowych, w sytuacji, gdy dotknięta bezdomnością osoba nie jest w stanie jej zapobiec, wiąże się z poważnym upośledzeniem psychicznego i społecznego funkcjonowania człowieka.

Natura bezdomności wyklucza zamkniętą i jednoznaczną klasyfikację jej przyczyn, ponieważ doprowadza do niej cały zespół nakładających się na siebie sił sprawczych, zespół postaw, zachowań determinowanych predyspozycjami osobowościowymi, którym sprzyjają sytuacje społeczne i sposób funkcjonowania służb socjalnych. Ustawa o pomocy społecznej jako osobę bezdomną definiuje osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.

Brak domu uniemożliwia normalny rozwój człowieka, wpływa negatywnie na stan zdrowia psychicznego i fizycznego, uniemożliwia rozwijanie aspiracji kulturowych, regenerację sił i wypoczynek. Deprywacji zatem podlegają nie tylko szeroko rozumiane potrzeby mieszkaniowe, ale właściwie wszystkie poziomy potrzeb, począwszy od

najbardziej podstawowych potrzeb fizjologicznych, skończywszy zaś na potrzebie samo-realizacji. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odpornością na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną.

Najczęstsze przyczyny bezdomności wynikają przede wszystkim z:

- ✓ sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym wzrostu liczby osób, które nie chcą podjąć pracy lub nie potrafią utrzymać zatrudnienia, albo są osobami bezdomnymi z wyboru,
- ✓ z sytuacji prawnej, polegającej na możliwości wyeksmitowania lokatora "donikąd" za zaległości w opłatach czynszowych,
- ✓ z przyczyn związanych z patologiami, w tym z powodu alkoholizmu, przestępczości, odrzucenia lub braku opieki ze strony najbliższych, rozwodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych, prostytucji, przemocy w rodzinie,
- ✓ z przyczyn natury socjopsychologicznej, w tym świadomego wyboru innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości,
- ✓ przyczyn osobowościowych, w tym poczucia niższości, osamotnienia, wstydu, przekonania o złej naturze świata i ludzi, posiadania upośledzeń zdrowotnych.

Dynamikę zjawiska bezdomności w Gminie Czarnocin przedstawia tabela 1.10 i wykres 1.11.

Tabela 1.10

**Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezdomności
w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Bezdomność – liczba rodzin	2	0	0
– liczba osób w rodzinach	2	0	0

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Warto zauważyć, iż poziom występowania zjawiska spadł na przestrzeni ostatnich 5 lat z 2 do 0 osób bezdomnych. Średnio w Gminie Czarnocin z pomocy w tym zakresie korzystało 0,5 osoby na 1 000 mieszkańców.

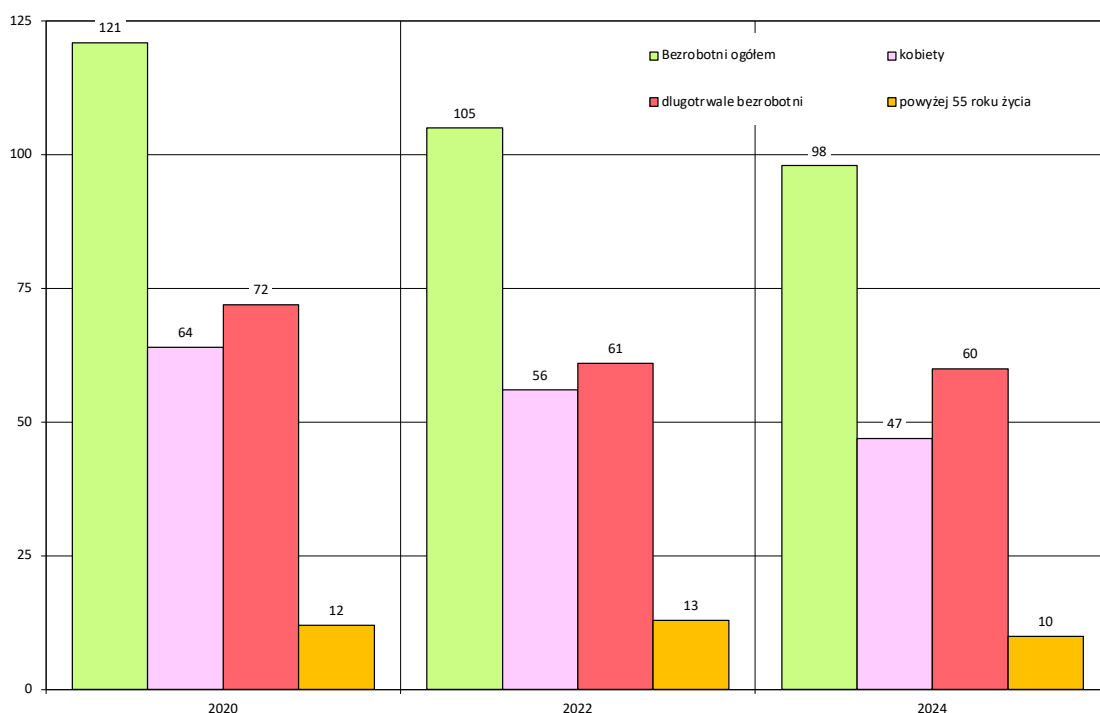
1.3.4. Problemy społeczne w obszarze bezrobocia

Zjawisko bezrobocia jest poważnym problemem społecznym. Wpływa ujemnie na postawy i zachowania osób bezpośrednio dotkniętych bezrobociem, a także członków ich rodzin. Za bezrobotną uznaje się osobę, która spełnia kryteria określone w ustawie z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz.U. 2025 poz. 620).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kazimierzy Wielkiej można wnioskować o spadku liczby bezrobocia ogółem w powiecie oraz w Gminie Czarnocin do końca 2020 roku a następnie wystąpiły okresowe wahania, ze względu na sytuację epidemiologiczną. W kolejnych latach nastąpił powrót do tendencji spadkowej. Na dzień 31 grudnia 2024 roku na zarejestrowanych 98 osób bezrobotnych, w tym aż 60, tj. blisko 2/3 osób długotrwale bezrobotnych. Wskaźnik ten jest wysoki, niski był natomiast odsetek bezrobotnych kobiet w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – których było zarejestrowanych 5,3% w wieku produkcyjnym (mężczyzn odpowiednio 4,4%).

Dynamikę zjawiska bezrobocia na rynku pracy Gminy Czarnocin w latach 2020-2024 prezentują tabela 1.11 i wykres 1.12.

Wykres 1.12 Dynamika bezrobocia w Gminie Czarnocin latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kazimierzy Wielkiej

Tabela 1.11

Dynamika bezrobocia w Gminie Czarnocin latach 2020-2024 (stan na 31 grudnia)

Rok	Bezrobotni ogółem	w tym		
		kobiety	długotrwale bezrobotni	bezrobotni powyżej 50 roku życia
2019	121	64	72	12
2021	105	56	61	13
2023	98	47	60	10

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kazimierzy Wielkiej

W badanym okresie obserwowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w Gminie Czarnocin – łącznie na przestrzeni analizowanego okresu o blisko 1/5. Jednocześnie dane z roku 2020 i częściowo również 2022 odzwierciedlają oddziaływanie pandemii COVID-19 na sytuację na rynku pracy – długotrwałe okresy lock-down, ograniczenia funkcjonowania przedsiębiorstw, przerwanie łańcuchów dostaw i kooperacyjnych zaowocowały zatrzymaniem spadku bezrobocia w Gminie Czarnocin, skokowym przyrostem osób długotrwale bezrobotnych oraz spadkiem udziału kobiet w strukturze bezrobocia.

Spadek bezrobocia rejestrowanego znalazł swoje odzwierciedlenie w spadku ilości mieszkańców Gminy Czarnocin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na ten problem.

Dynamikę ilości osób korzystających ze wsparcia w związku z problemem bezrobocia w Gminie Czarnocin przedstawia tabela 1.12 i wykres 1.13.

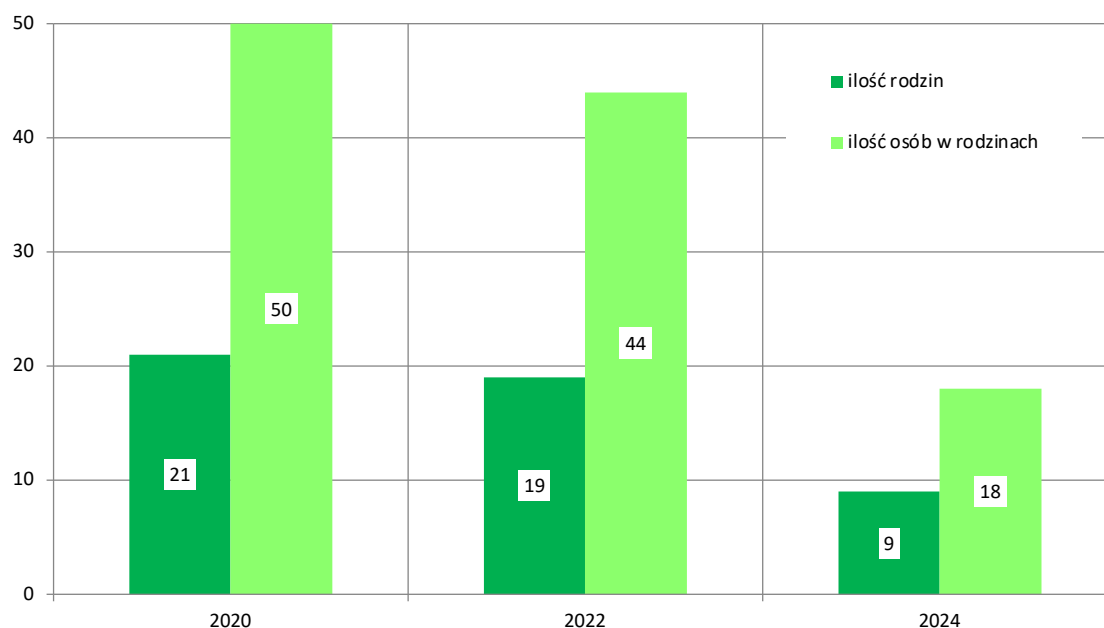
Tabela 1.12

Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezrobocia w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Bezrobocie – liczba rodzin	21	19	9
– liczba osób w rodzinach	50	44	18

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.13 Liczba osób objętych wsparciem z tytułu bezrobocia w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Z przedstawionych danych wynika, iż ilość osób korzystających ze wsparcia z tytułu bezrobocia w Gminie Czarnocin spadła o 30%. Średnio w Gminie Czarnocin z pomocy w tym zakresie korzystało 4,7 osoby na 1 000 mieszkańców.

1.3.5. Problemy społeczne osób z niepełnosprawnościami

Definicja osób niepełnosprawnych zawarta w Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych uchwalonej w 1997 roku przez Sejm RP mówi: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę, oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi*”.

Natomiast ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913) zawężyła powyższą definicję określając: „*Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie*”

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów. Wynikać ona może z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy. Niepełnosprawność dotyczy osób w każdym wieku. Dla lepszego określenia potrzeb osób niepełnosprawnych przyjmujemy podział na dwanaście głównych grup:

- ✓ upośledzenia umysłowe,
- ✓ choroby psychiczne,
- ✓ zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- ✓ choroby narządu wzroku,
- ✓ upośledzenia narządu ruchu,
- ✓ epilepsja,
- ✓ choroby układu oddechowego i krążenia,
- ✓ choroby układu pokarmowego,
- ✓ choroby układu moczowo-płciowego,
- ✓ choroby neurologiczne,
- ✓ inne w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- ✓ całościowe zaburzenia rozwojowe.

Indywidualny model niepełnosprawności określa problemy jakie napotykają osoby niepełnosprawne jako konsekwencje swojej choroby. Praca socjalna z osobą niepełnosprawną ma na celu zmotywowanie tej osoby do podejmowania wysiłków w celu jej usprawnienia. Społeczny model niepełnosprawności – są to ograniczenia, które stwarza środowisko poprzez bariery w funkcjonowaniu rodziny z osobą niepełnosprawną. Istniejące bariery są podłożem marginalizacji – wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Czynnikami warunkującymi niepełnosprawność na poziomie społecznym są: sytuacja rodzinna i relacje w rodzinie, materialne warunki życia rodziny, kontakty społeczne i udział w życiu społecznym członków rodziny, postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych, rola i dostępność instytucji i organizacji powołanych do wspomagania osób niepełnosprawnych, sytuacja prawna i gwarancje prawne osób niepełnosprawnych, relacje osób niepełnosprawnych z instytucjami, makrospołeczne czynniki ekonomiczne odpowiedzialne za rozmiar pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych.

Z dniem 1 września 1997 roku wprowadzona została reforma orzecznictwa w wyniku której powstały dwa systemy orzecznictwa ustalające:

- A. Niezdolność do pracy, która stanowi podstawę do wydania decyzji o przyznaniu świadczenia rentowego
- B. Stopień niepełnosprawności jako podstawę do korzystania z wielu form rehabilitacji zawodowej i społecznej, systemu pomocy społecznej oraz ulg i uprawnień zagwarantowanych osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa.

Od 1 stycznia 2002 roku prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, ulgi oraz inne uprawnienia zagwarantowane osobom niepełnosprawnym w przepisach prawa dla dzieci mogą być przyznane wyłącznie na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności, wydanego według kryteriów stosowanych dla tych orzeczeń w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dziecko - osoba przed ukończeniem 16 roku życia jest niepełnosprawna, jeżeli posiada orzeczenie o zaliczeniu do osób niepełnosprawnych wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

System określający orzekanie o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności do celów pozarentowych regulują następujące akty prawne:

- ✓ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. 2021 poz. 857 z pz.zm.)
- ✓ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia (Dz.U. 2009 nr 226 poz. 1829)

Istotną informacją opisującą problemy społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych dane Głównego Urzędu Statystycznego. Tabele 1.13 oraz wykres 1.14 prezentują dane dotyczące ilości osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Czarnocin w roku 2024.

W analizowanym okresie na terenie Gminy Czarnocin żyło 538 osób z niepełnosprawnością, w tym 293 kobiety (54,5%) i 465 mężczyzn (45,5%). Co oznacza, że odsetek kobiet wśród osób z niepełnosprawnością był wyższy niż udział kobiet w całej populacji Gminy Czarnocin. Wynika to z silnej korelacji pomiędzy wiekiem a niepełnosprawnością oraz z faktu, iż w starszych grupach wiekowych kobiet jest zdecydowanie więcej niż mężczyzn. W konsekwencji zdecydowanie wyższej średniej długości życia odsetek kobiet z niepełnosprawnością jest wyższy.

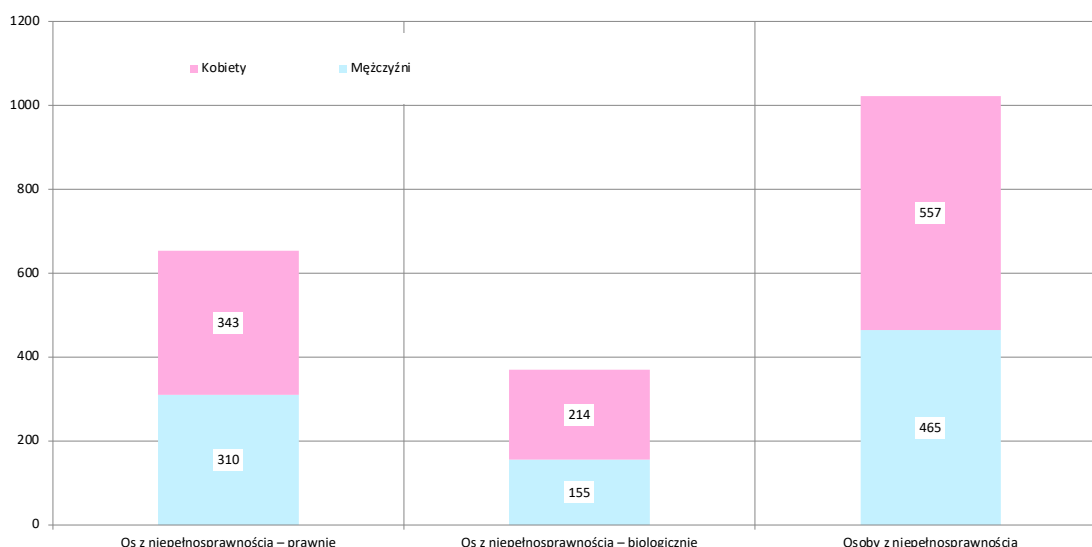
Tabela 1.13

Ilość osób z niepełnosprawnością w Gminie Czarnocin w roku 2024

Wyszczególnienie	2024	
	Mężczyźni	Kobiety
Osoby z niepełnosprawnością – prawnie	193	203
Osoby z niepełnosprawnością – biologicznie	52	90
Osoby z niepełnosprawnością	245	293

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.14 Ilość osób z niepełnosprawnością w Gminie Czarnocin w roku 2024

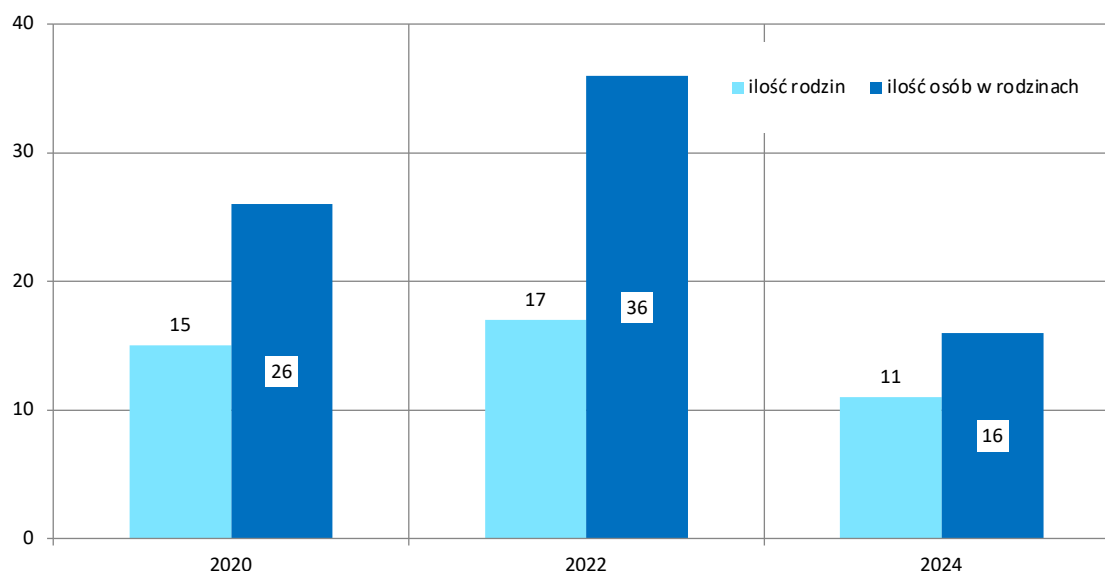
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Blisko 3/4 osób z niepełnosprawnością posiadała orzeczoną stopień niepełnosprawności – przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Busku Zdroju lub innego orzecznika (ZUS, KRUS, lekarze wojskowi). Jest to wysokim poziomem i świadczy o dużej dostępności usług orzecznich dla mieszkańców Gminy Czarnocin oraz dużej świadomości praw osób z niepełnosprawnością i niskim poziomie stereotypów zamykających niepełnosprawność w czterech ścianach. W grupie osób posiadających orzeczenia proporcja kobiet i mężczyzn była praktycznie identyczna jak udział osób poszczególnych płci w całej populacji. Co najprawdopodobniej wynika z faktu, iż orzeczenie jest niezbędne z przyczyn zawodowych i przez to częściej orzekane u aktywnych

mężczyzn w wieku produkcyjnym. Natomiast w mniej licznej – stanowiącej jedynie 1/4 populacji osób z niepełnosprawnością – grupy osób z niepełnosprawnością biologiczną, nie posiadających formalnego orzeczenia a niepełnosprawnością, udział kobiet był dwukrotnie wyższy. Kobiety, będąc mniej aktywne zawodowo, oraz kobiet w podeszłym wieku nie mają tak wysokiej potrzeby posiadania orzeczenia, czy też wręcz nawet nie posiadają wiedzy jakie jest jego znaczenie i jak je zdobyć.

Tabela 1.14 oraz wykres 1.15 prezentuje dane statystyczne Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie, opisujące liczbę rodzin osób niepełnosprawnych objętych wsparciem, w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024.

Wykres 1.15 Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Tabela 1.14

Liczba rodzin korzystających z usług pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Niepełnosprawność – liczba rodzin	15	17	11
– liczba osób w rodzinach	26	36	16

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

W analizowanym okresie liczba rodzin osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Gminie Czarnocin wykazywała tendencję spadkową w porównaniu do roku 2020. W analizowanym okresie liczba rodzin osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną w Gminie Czarnocin spadła w porównaniu do roku 2020 o blisko 1/4. Przeciętnie w Gminie Czarnocin 3 osoby na 1000 mieszkańców korzystają ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na problemy związane z niepełnosprawnością.

Liczba osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na przestrzeni analizowanego okresu jest efektem realizacji przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej działań współfinansowanych przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, skierowanej do tej grupy docelowej oraz programów rządowych realizowanych z Funduszu Solidarnościowego. W Gminie Czarnocin realizacja projektów ukierunkowanych na osoby niepełnosprawne spowodowała, że posiadają one wyższe umiejętności i kwalifikacje, lepiej dostosowane do potrzeb rynku pracy, częściej znajdują zatrudnienie, stają się samodzielne i zintegrowane społecznie, a co za tym idzie rzadziej korzystają z tradycyjnych form pomocy. Zmienił się też istotnie stosunek do osób niepełnosprawnych, którzy przestali być traktowani jako skazani na przebywanie w czterech ścianach, zniknęło wiele barier uniemożliwiających im normalne funkcjonowanie. Nie jest również powodem do stygmatyzacji bycie osobą z niepełnosprawnością i posiadanie orzeczenie – mieszkańcy Gminy Czarnocin postrzegają te osoby jako pełnoprawnych i pełnowartościowych obywateli. Z zaprezentowanych danych wynika, iż problem niepełnosprawności jest zjawiskiem istotnym i dotyka 15,1% mieszkańców Gminy – w tym 16,5% kobiet i 13,8% mężczyzn. Orzeczenie o niepełnosprawności posiada 11,1% mieszkańców Gminy Czarnocin (w tym 11,4% kobiet i 10,9% mężczyzn). Taki stan społeczny determinuje konieczność posiadania przez Gminę Czarnocin pakietu działań wspierających dla osób z niepełnosprawnością.

1.3.6. Problemy społeczne w obszarze pieczy zastępczej

Drugie dziesięciolecie XXI wieku wraz z rozwojem cywilizacji przyniosło nowe oraz pogłębienie dotychczasowych problemów społecznych rodzin żyjących w Gminie Czarnocin. Pierwszym jest trudna sytuacja materialna, której pogorszenie przyniosła także pandemia i jej skutki, brak funduszy do życia, a co za tym idzie niemożność utrzymania rodziny, zapewnienia jej podstawowych dóbr. Spowodowane jest to niskimi płacami, bezrobociem. Brak dóbr materialnych powoduje niespełnienie podstawowych funkcji ekonomicznych rodziny. Ludziom biednym ciężko jest wyjść z trudnej sytuacji finansowej. Pograżają się oni w ubóstwie. Negatywnie wpływa na nich również wzrost kosztów utrzymania.

Pogrążeni w ubóstwie i przy braku perspektyw zaczynają korzystać z używek, by dzięki chwilowemu oderwaniu od przytłaczającej rzeczywistości poprawić swój nastrój i poradzić sobie z chronicznym stresem. Popadają w alkoholizm, narkomanię, uzależnienie od dopalaczy, co stanowi kolejny problemem współczesnej rodziny. Prowadzi on do kłótni, sporów oraz pogarsza rodzinną atmosferę. Uzależniony szkodzi przede wszystkim swoim najbliższym zarówno poprzez przemoc, zaniedbywanie obowiązków, jak też poprzez współuzależnienie. Niejednokrotnie uzależnienie to przyczynia się do rozpadu rodziny.

Agresja w rodzinie niewątpliwie pojawia się bardzo często, w niektórych rodzinach występuje na porządku dziennym. Przemoc domowa może mieć różne formy – począwszy od najczęściej występujących wyśmiewania, ignorowania, poniżania czy szarpania i popychania, poprzez wyzywanie i krzyczenie, szantażowanie emocjonalne, przemoc materialną, zakazywanie kontaktów z rodziną, aż po bicie czy wyrzucanie z domu. Poniżany człowiek traci chęć i ochotę do życia, spada jego samoocena. Wpływa to negatywnie na funkcję rodziny jaką jest funkcja socjalizacyjna.

Współcześnie dochodzi do wielu rozwodów – już blisko połowa małżeństw jest nimi zagrożona. Jest to bardzo poważnym problemem w funkcjonowaniu rodziny. Dzieje się tak z wielu przyczyn, które prowadzą do rozwodu między innymi są nimi zdrada, rozpad więzi rodzinnych czy częste kłótnie i spory. W konsekwencji wymienionych zjawisk, ale także wielu ich hybryd i innych indywidualnych przyczyn, dochodzi do konieczności pozbawiania obojga rodziców lub osoby samotnie wychowującej dziecko opieki nad nim i przekazania go do pieczy zastępczej.

W dniu 1 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia:

1. Realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;
2. Przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych,
3. Zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnorekreacyjnych.

Piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- a) rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna),
- b) rodzinny dom dziecka.

Natomiast piecza zastępcza w formie instytucjonalnej sprawowana jest w następujących formach:

- a) placówki opiekuńczo-wychowawczej,
- b) regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej,
- c) interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Zarówno jedną, jak i drugą formę rodzinnej pieczy zastępczej mogą sprawować małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka. Rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie. Kolejną formą rodziny zastępczej jest rodzina zastępcza niezawodowa. Rodziny te tworzą przeszkoleni kandydaci lub osoby będące rodziną dziecka z dalszego pokrewieństwa.

Na terenie Gminy Czarnocin w 2024 roku rodzinnymi formami pieczy zastępczej objętych było 2 dzieci, umieszczonych w 2 rodzinach zastępczych. Dynamikę ilości rodzin zastępczych oraz dynamikę liczby dzieci umieszczonych w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024 prezentuje tabela 1.15 oraz wykresy 1.16 i 1.17.

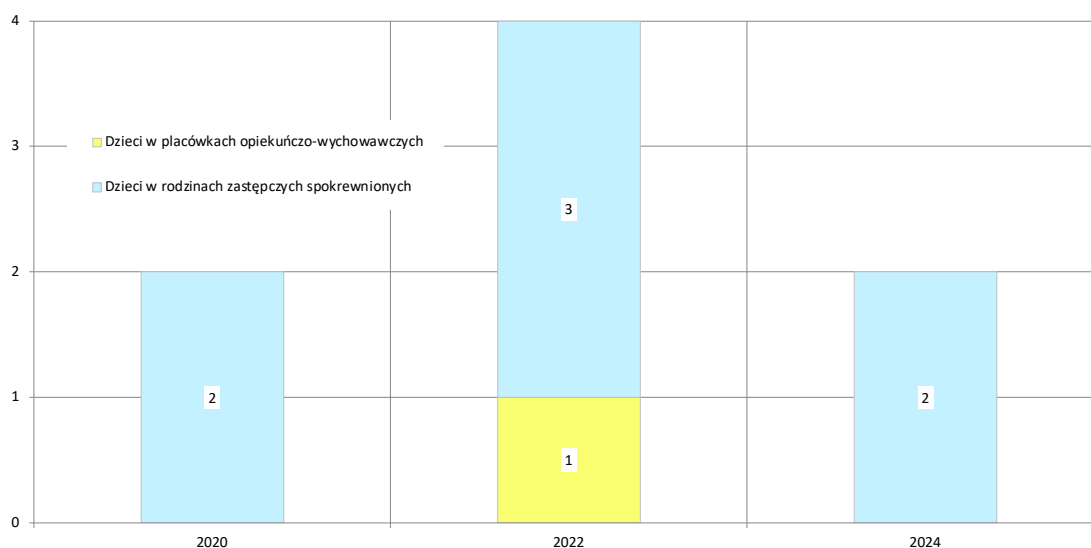
Tabela 1.15

Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej pochodzących z Gminy Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	2020	2022	2024
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych	2	3	2
Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	0	1	0
Kwota partycypacji Gminy w kosztach utrzymania dzieci w rodzinach spokrewnionych	4 164,00	5 294,04	17 576,33
Kwota partycypacji Gminy w kosztach utrzymania dzieci w placówkach	0,00	20 258,80	0,00

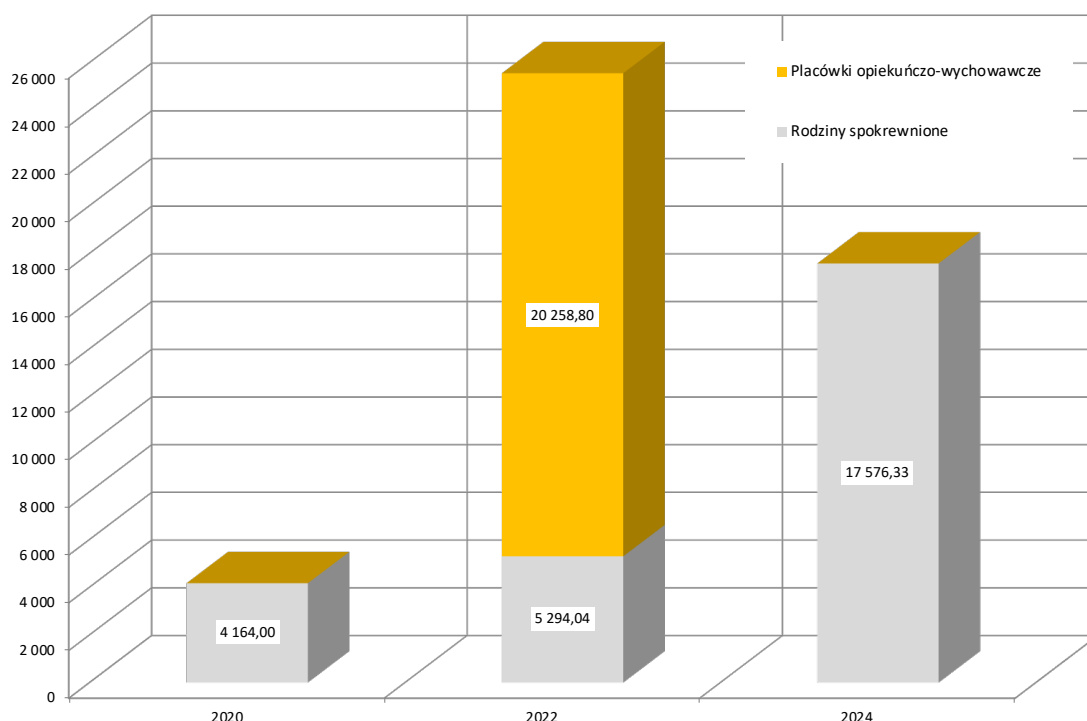
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

1.16 Liczba dzieci pochodzących z Gminy Czarnocin umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie

1.17 Koszty utrzymania dzieci w pieczy zastępczej ponoszone przez Gminę Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie

Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w Gminie Czarnocin w analizowanym okresie oscyluje na zbliżonym poziomie. Wyjątek stanowi rok 2022, kiedy liczba ta uległa podwojeniu. Warto jednak podkreślić na pozytywne fakty odnośnie do struktury tej grupy pod względem miejsca umieszczenia – zmierzające do zwiększenia udziału zdeinstytucjonalizowanych form pieczy zastępczej – rodzin spokrewnionych, co stanowi kierunek pożądany w polityce społecznej zarówno Unii Europejskiej, Polski jak i województwa świętokrzyskiego.

Realizując zadania określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od 1 stycznia 2013 r. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej został zatrudniony asystent rodziny. Rodzinie może zostać przydzielony asystent rodziny, poprzez zobowiązanie jej do współpracy przez sąd bądź za jej zgodą. W ramach pracy z rodzinami asystenci realizowali następujące działania:

- 1) opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i po konsultacji z pracownikiem socjalnym,
- 2) diagnoza rodziny i określenie najistotniejszych potrzeb rodziny w porozumieniu z rodziną,
- 3) podejmowanie działań interwencyjnych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin,
- 4) udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, społecznych i psychologicznych,
- 5) pomoc w budowaniu prawidłowych więzi i komunikacji między członkami rodziny,
- 6) pomoc rodzinie w gospodarowaniu posiadanym budżetem,
- 7) motywowanie do udziału w zajęciach w ramach projektu *Usługi społeczne dla rodziny* - wsparcie rodzin biologicznych niewydolnych wychowawczo poprzez prowadzenie warsztatów psychologiczno- pedagogicznych oraz indywidualne konsultacje psychoedukacyjne, mające na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych,
- 8) sporządzanie okresowej oceny sytuacji rodziny raz na pół roku,
- 9) wspieranie rodziny w działaniach nakierowanych na poprawę sytuacji życiowej,
- 10) wspieranie rodziców w wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- 11) wspieranie w załatwianiu spraw urzędowych przez rodzinę,
- 12) prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną,
- 13) monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną,
- 14) sporządzanie na wniosek Sądu, opinii o rodzinie i jej członkach,

- 15) informowanie o możliwości skorzystanie z poradnictwa psychologicznego, prawnego, medycznego,
- 16) współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny,
- 17) współpraca z zespołem interdyscyplinarnym,
- 18) udział w grupach roboczych.

We wszystkich rodzinach – objętych wsparciem asystenta – występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze, w szczególności powodowane takimi przyczynami jak nieumiejętność panowania nad emocjami, brak wyuczonych pozytywnych wzorców wychowawczych, dystans uczuciowy w stosunku do dzieci, bezrobocie, uzależnienia, konflikty, przemoc domowa, ubóstwo, nadopiekuńczość, niepełność rodziny oraz inne wieloaspektowe problemy społeczne.

Tabela 1.17 oraz wykres 1.17 przedstawia sytuację rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024.

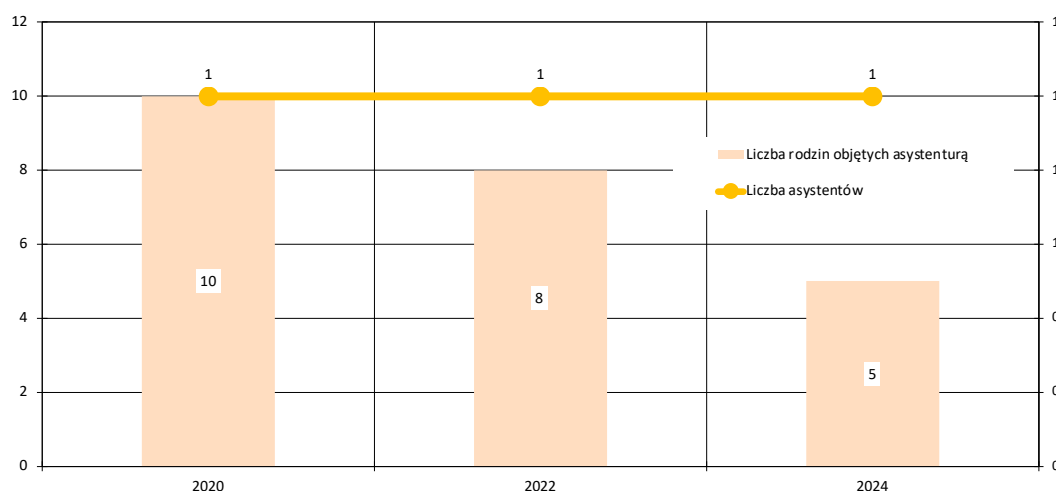
Tabela 1.17

**Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Liczba rodzin objętych asystenturą	10	8	5
Liczba asystentów rodziny	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

**Wykres 1.17 Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny
w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Liczba asystentów rodziny pozostawała w analizowanym okresie na niezmiennym poziomie, warto jednak zauważyć spadek o połowę liczby rodzin objętych wsparciem. Wsparciem asystenta zostało objętych w latach 2020-2024 od 10 do 5 rodzin.

1.3.7. Problemy społeczne związane z uzależnieniami i przemocą domową

Uzależnienie od alkoholu

Istotnym problemem mającym wpływ na występowanie licznych zaburzeń funkcjonowania mieszkańców Gminy Czarnocin jest alkoholizm. Powoduje on poważną dezorganizację i demoralizację życia rodzinnego, wynikiem czego jest coraz większa ilość rodzin dysfunkcyjnych, nie spełniających swych podstawowych funkcji wychowawczych i opiekuńczych. W rodzinach dotkniętych alkoholizmem, któregośkolwiek z jej członków, obserwuje się również pogarszającą się sytuację materialną. W konsekwencji osoby z tego gospodarstwa domowego stają się klientami pomocy społecznej, ponieważ konieczne jest udzielanie im wsparcia finansowego.

Uzależnienie od alkoholu często powoduje konieczność nagłego zapewnienia dzieciom opieki w placówkach interwencyjnych czy opiekuńczo-wychowawczych. Z danych statystycznych ośrodka pomocy społecznej Gminy Czarnocin, iż na terenie Gminy ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w 2024 roku skorzystały 4 osoby. To oznacza poziom tego zjawiska w Gminie Czarnocin ma charakter sezonowy – odnotowano zdecydowany wzrost osób korzystających ze wsparcia w okresie pandemii covid-19.

Tabela 1.17 oraz wykres 1.19 przedstawia liczbę osób korzystających ze wsparcia ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024.

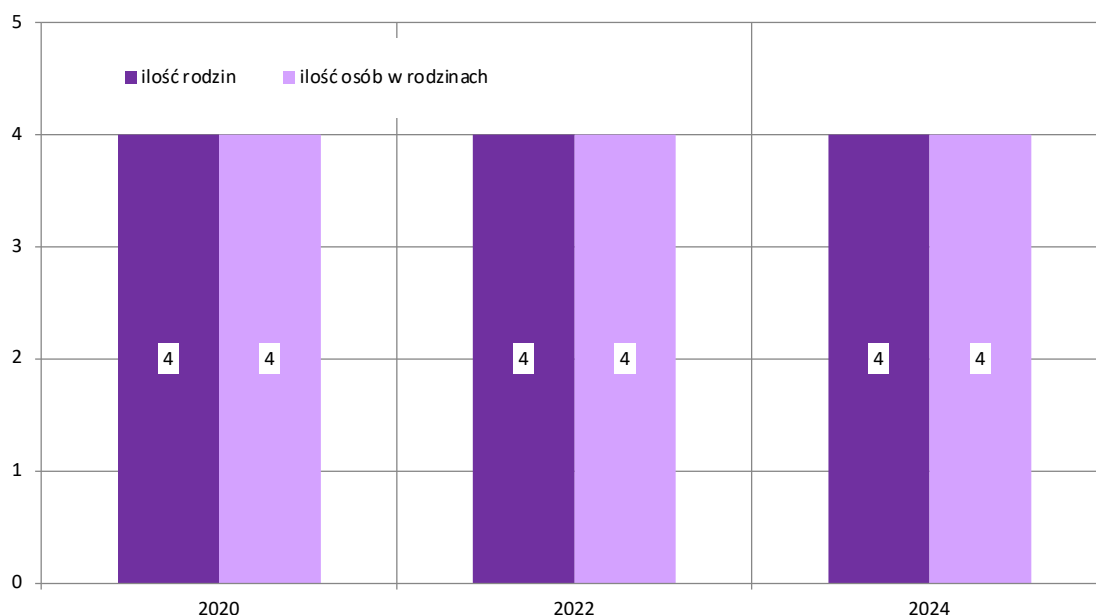
Tabela 1.17

Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Alkoholizm – liczba rodzin	4	4	4
– liczba osób w rodzinach	4	4	4

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.19 Liczba osób objętych wsparciem ze względu na problem uzależnienia od alkoholu w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie wynika, iż na terenie Gminy w latach 2020-2024 liczba osób uzależnionych od alkoholu, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej systematycznie była stała i prawdopodobnie dotyczyła tych samych podopiecznych.

Przeciętnie na terenie Gminy Czarnocin ze wsparcia ze względu na problem alkoholowy korzystało średnio ponad 1 osoba na 1 000 mieszkańców. Zjawisko alkoholizmu w Gminie Czarnocin można uznać za istniejący w społeczeństwie problem społeczny. Zaś w obliczu ograniczenia innych problemów społecznych jego rozwiązanie powinno stanowić jedno z istotnych zadań polityki społecznej.

Uzależnienie od narkotyków

Jednym z podstawowych źródeł danych o skali używania substancji psychoaktywnych są reprezentatywne badania w populacji generalnej, które potwierdzają, że używanie narkotyków jest o wiele mniej rozpowszechnione niż picie napojów alkoholowych. Według danych z badań odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem.

W całej populacji używanie narkotyków w Polsce określa się na poziomie 5,4%, jednak w grupie wiekowej 15-34 lata – czyli grupie młodych dorosłych – rozpowszechnienie używania narkotyków w 2019 roku było blisko dwukrotnie wyższe niż w całej populacji. Według ostatniego badania Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Kantar Polska z 2018 roku w populacji generalnej marihuana była najczęściej używanym narkotykiem z odsetkiem 12,1%. W całej populacji ponad dwukrotnie wyższy odsetek odnotowano wśród mężczyzn niż wśród kobiet.

Drugą substancją psychoaktywną używaną w Polsce jest amfetamina. Jest ona o wiele rzadziej używana – do zażywania przyznaje się 1,4% badanych. Kokaina – trzecia substancja psychoaktywna – jej poziom rozpowszechnienia nie jest wysoki, wśród młodych dorosłych odsetek użytkowników wyniósł 0,5%. Wyniki badań wśród osób dorosłych pokazują, że poziom rozpowszechnienia używania narkotyków, w tym najbardziej popularnej marihuany w Polsce nie jest wysoki. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na istotny, choć ostatnio ograniczony problem dopalaczy – czyli substancji psychoaktywnych o trudnym do ustalenia i usystematyzowania składzie, które są używane przez najmłodsze grupy osób korzystających z narkotyków. Ich sprzedaż w obrocie oficjalnym została dość mocno ograniczona na przestrzeni ostatnich 8 lat, niemniej nadal funkcjonują i stanowią poważne zagrożenie, głównie ze względu na bardzo niebezpieczne, ciężko identyfikowalne składniki.

W ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost świadomości i wiedzy na temat narkotyków wśród pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Prowadzona jest także edukacja rodziców w zakresie uzależnień oraz współpraca z nauczycielami, kuratorami i asystentami rodzin, którzy zgłaszali się w celu uzyskania wiedzy w zakresie uzależnienia oraz poprawy komunikacji w relacji dziecko – dorosły.

Historycznie po narkotyki sięgała młodzież wywodząca się z rodzin zagrożonych patologią. Obecnie ten problem dotyka środowisk, w których nie obserwuje się uzależniania od alkoholu, przemocy itp. Poważnym problemem tych rodzin jest jednak chroniczny brak wolnego czasu dla dzieci, zapracowanie rodziców, ich częsta nieobecność w domu, a co za tym idzie brak więzi emocjonalnych z dzieckiem i brak umiejętności wspólnego spędzania czasu oraz pokonywania występujących problemów. Ludzie posiadający pracę w obawie przed jej utratą angażują się w nią często kosztem własnej rodziny, a najczęściej małoletnich dzieci.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie wynika, iż w analizowanym okresie w Gminie Czarnocin nie było osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z tytułu uzależnienia od narkotyków. Nie oznacza to, że problem ten nie istnieje – można jedynie podejrzewać, iż przynajmniej część osób uzależnionych od narkotyków jest wysoko funkcjonujących lub skutecznie ukrywa ten problem.

Przemoc domowa

Co się tyczy zjawiska przemocy domowej – zgodnie z badaniami diagnozy społecznej – blisko 10 procent mieszkańców Gminy jest w mniej lub w bardziej poważnym stopniu nią zagrożona. Bardzo sporadycznie i w ograniczony sposób problem ten ujawnia się w statystykach pomocy społecznej, nieco częściej w związku z prowadzeniem procedury *Niebieskiej Karty* przez Policję, niemniej problem przemocy domowej bardzo często pozostaje w czterech ścianach.

Osoby dotknięte problemem przemocy domowej najczęściej doświadczają wyśmiewania, poniżania oraz szarpania i popychania. To formy przemocy werbalnej i lżejsze przypadki przemocy fizycznej. Nieco rzadziej osoby dotknięte problemem przemocy doświadczają bicia oraz ignorowania – co stanowi cięższą formę przemocy fizycznej oraz przemoc emocjonalną. Innymi formami przemocy domowej są – zakazywanie kontaktów z rodziną, szantażowanie oraz pozbawianie środków finansowych do życia – czyli forma ciężkiej przemocy emocjonalnej i ekonomicznej.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie wynika, iż w analizowanym okresie nie było osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej ze względu na przemoc domową. Nie oznacza to, że problem ten nie istnieje – można jedynie podejrzewać, iż przynajmniej część osób uzależnionych od narkotyków jest wysoko funkcjonujących lub skutecznie ukrywa ten problem – co potwierdzają statystyki procedury *Niebieskiej Karty*.

Tabela 1.18 oraz wykres 1.20 przedstawia liczbę i charakterystykę wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Czarnocin na przestrzeni analizowanego okresu lat 2020-2024.

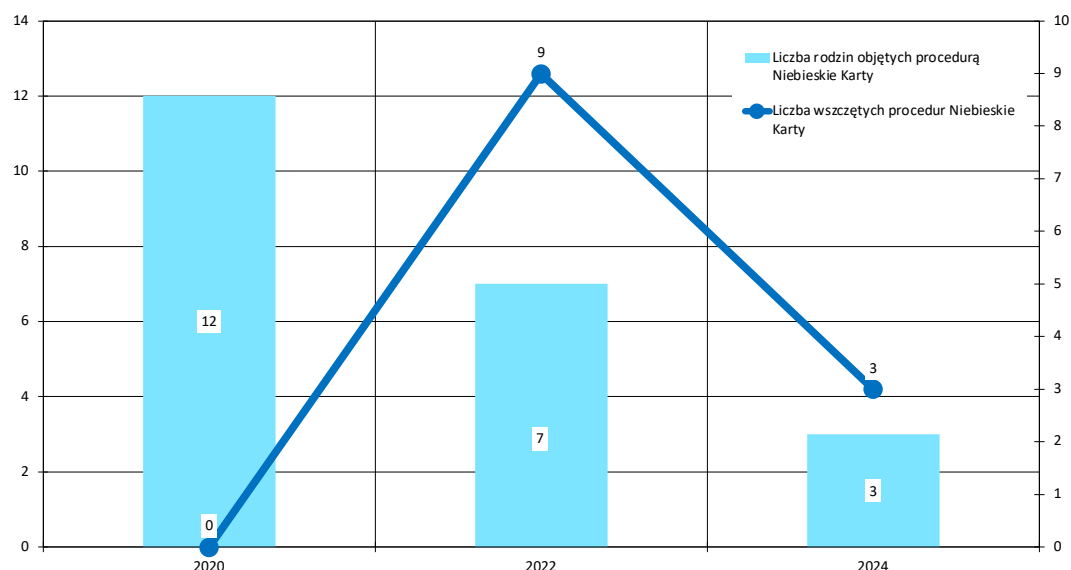
Tabela 1.18

**Liczba wszczynanych i realizowanych procedur *Niebieskiej Karty*
w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024**

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Liczba wszczętych procedur <i>Niebieskiej Karty</i>	0	9	3
Liczba zakończonych procedur <i>Niebieskiej Karty</i>	3	0	3
Liczba rodzin objętych procedurą <i>Niebieskiej Karty</i>	12	7	3

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.20 Liczba procedur *Niebieskiej Karty* w Gminie Czarnocin nad którymi pracowały Zespół Interdyscyplinarny oraz liczba rodzin nimi objętych w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Z przedstawionych danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie wynika, iż w analizowanym okresie malała zarówno liczba procedur *Niebieskiej Karty* nad którymi pracował Zespół Interdyscyplinarny jak i liczba rodzin nimi objętych – o blisko połowę. To bardzo pozytywna informacja mówiąca między innymi o skuteczności stosowanych procedur jak i efektywności pracy Zespołu Interdyscyplinarnego.

Gdy dochodzi do przemocy wprowadzana jest procedura *Niebieskiej Karty*, której głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej, ale także współpraca przedstawicieli różnych instytucji i podmiotów, które są zobowiązane do reagowania w przypadku uzyskania informacji o wystąpieniu przemocy domowej. Procedura *Niebieskiej Karty* obejmuje osoby doznające przemocy domowej oraz osoby stosujące przemoc domową, przez które należy rozumieć wyłącznie osoby pełnoletnie, które dopuszczają się przemocy domowej wobec osób doznających przemocy domowej.

Wszczęcie procedury następuje z chwilą wypełnienia formularza *Niebieska Karta* – A, w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy domowej lub zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej. Następnie formularz przekazuje się do Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcia procedury *Niebieskiej Karty* dokonują osoby wypełniając formularz A mogą to być: pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, funkcjonariusz Policji, żołnierz Żandarmerii Wojskowej w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc domową, pracownik

socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystent rodziny, nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego, osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagog, psycholog lub terapeuta.

Informacja na temat instytucji samorządowych oraz podmiotów udzielających pomocy osobom doznającym lub zagrożonym przemocą w rodzinie:

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnocinie
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kazimierzy Wielkiej prowadzące poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych dla mieszkańców Powiatu Kazimierskiego,
3. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kazimierzy Wielkiej,
4. Komenda Powiatowa Policji w Kazimierzy Wielkiej,
5. Prokuratura Rejonowa w Pińczowie,
6. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Busku Zdroju,
7. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czarnocinie,
8. Zespół Interdyscyplinarny prowadzony przez Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnocinie,
9. Ośrodek Dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem przy Centrum Interwencji Kryzysowej Caritas Diecezji Kieleckiej,

Ilość wszczynanych procedur *Niebieskie Karty* w Gminie Czarnocin wzrosła w okresie pandemii COVID-19, jednak w ogólnej ocenie pracowników poszczególnych instytucji skuteczność uruchamiania procedury jest coraz wyższa, w szczególności dzięki interdyscyplinarnemu charakterowi działań służb. Powoduje to wyższy poziom motywacji osób zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej. Zwiększa się także ogólna świadomość i wiedza społeczna odnośnie do przemocy domowej, w szczególności po czym można ją rozpoznać. Liczne akcje społeczne w mediach uwrażliwiają na negatywne skutki akceptacji zachowań przemocowych i motywują do reagowania w sytuacji przemocy. Zmiany w świadomości społecznej dotyczące przemocy następują organicznie, jednak efekty tych zmian widać coraz wyraźniej.

1.3.8. Problemy społeczne osób długotrwale i ciężko chorych

Powiązany – choć absolutnie nie do zbagatelizowania - zidentyfikowanym problemem społecznym występującym w Gminie Czarnocin, są długotrwale i ciężkie choroby w tym choroby psychiczne i mentalne, które w poprzednim okresie programowania stanowiły częsty powód korzystania z pomocy społecznej. Tabela 1.19 oraz wykres 1.21 prezentuje dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czarnocinie, opisujące liczbę osób objętych wsparciem ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę, w latach 2020-2024.

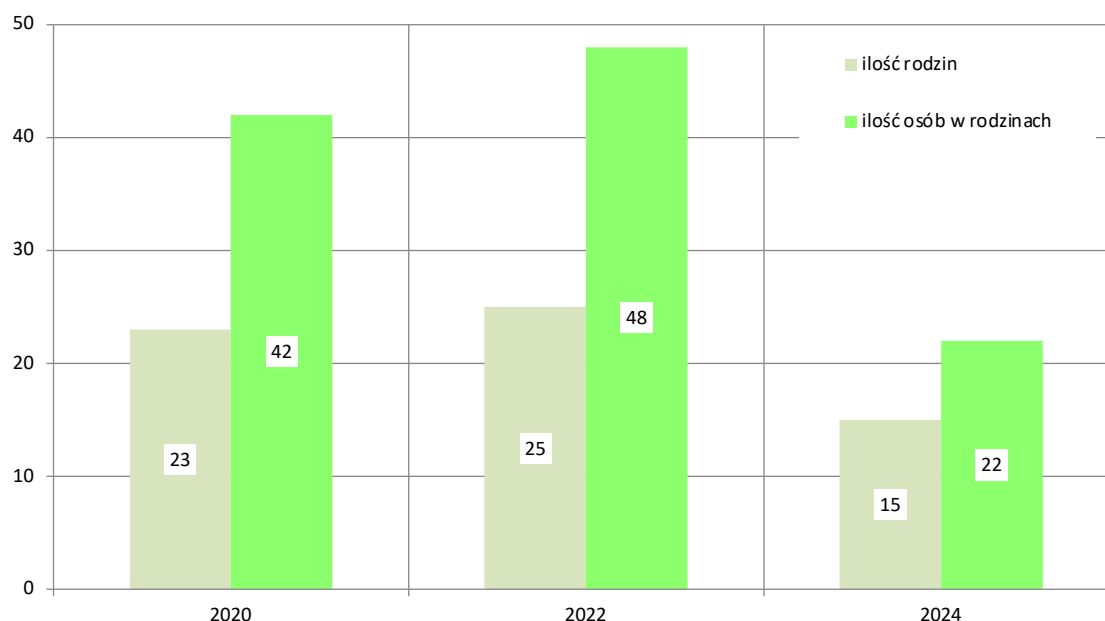
Tabela 1.19

Liczba osób w Gminie Czarnocin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Osób dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	23	25	15
Liczba osób w rodzinach dotkniętych długotrwałą lub ciężką chorobą	42	48	22

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Wykres 1.21 Liczba osób w Gminie Czarnocin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie na podstawie danych GOPS w Czarnocinie

Obecnie ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby korzysta ponad 4 osoby na 1000 mieszkańców Gminy Czarnocin, co przy starzejącym się społeczeństwie i konieczności dbałości o zdrowie i inwestowania w wysoki poziom samodzielności – skorelowanej silnie ze stanem zdrowia - powinno stać się elementem programowanej polityki społecznej Gminy Czarnocin.

Ilość osób w Gminie Czarnocin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę spadała – zjawisko zmniejszyło się w analizowanym okresie o ponad 1/3. Obecnie w Gminie Czarnocin problem dotyczy blisko 4 osób na 1000 mieszkańców – na początku tego okresu było to ponad 6 osób.

1.3.9. Problemy społeczne osób starszych

Demograficzne starzenie się ludności Europy i niektórych wysoko rozwiniętych krajów świata – w tym społeczeństwa polskiego – jest procesem o charakterze globalnym. Prognozuje się, iż w perspektywie najbliższych dziesięcioleci tendencja ta jeszcze się nasili, doprowadzając do istotnych przeobrażeń w proporcjach pomiędzy osobami starszymi i młodymi. Jak wynika z analizowanych danych wskaźnik obciążenia demograficznego (ilość osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na każde 100 osób w wieku produkcyjnym) w Gminie Czarnocin wynosił w badanym okresie 74,1 osób. Był wyższy od przeciętnego w Powiecie Kazimierskim - odpowiednio 72,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Oznacza to wzrost o 7,3% w porównaniu do poprzedniego okresu programowania i pogorszenie sytuacji demograficznej Gminy. Umowna granica określająca stopień starzenia się społeczeństwa to 15% osób powyżej 60 roku życia. W Gminie Czarnocin na koniec roku 2020 wskaźnik ten wyniósł 29,9%, obecnie – na koniec roku 2024 – odnotowano wzrost do poziomu 31,6%. Oznacza to dwukrotne przekroczenie optymalnego poziomu wskaźnika i stan alarmowy.

Zmiany zachodzące w strukturze wieku oznaczają, że systematycznie będzie spadać liczba młodych osób w wieku reprodukcyjnym, wzrośnie natomiast liczba osób starszych wymagających wsparcia i opieki. Zwiększającym się w wyniku tych procesów potrzebom będą towarzyszyć coraz skromniejsze zasoby demograficzne służące do ich zaspokajania. Jak podkreślają demografowie, Polska należy do krajów, w których ta zmiana będzie szczególnie dotkliwa, gdyż zgodnie z prognozami w 2060 roku stanie się jednym z najstarszych społeczeństw w Unii Europejskiej.

Tabela 1.20 oraz wykres 1.22 przedstawiają dane dotyczące osób starszych w Gminie Czarnocin w latach 2020-2024.

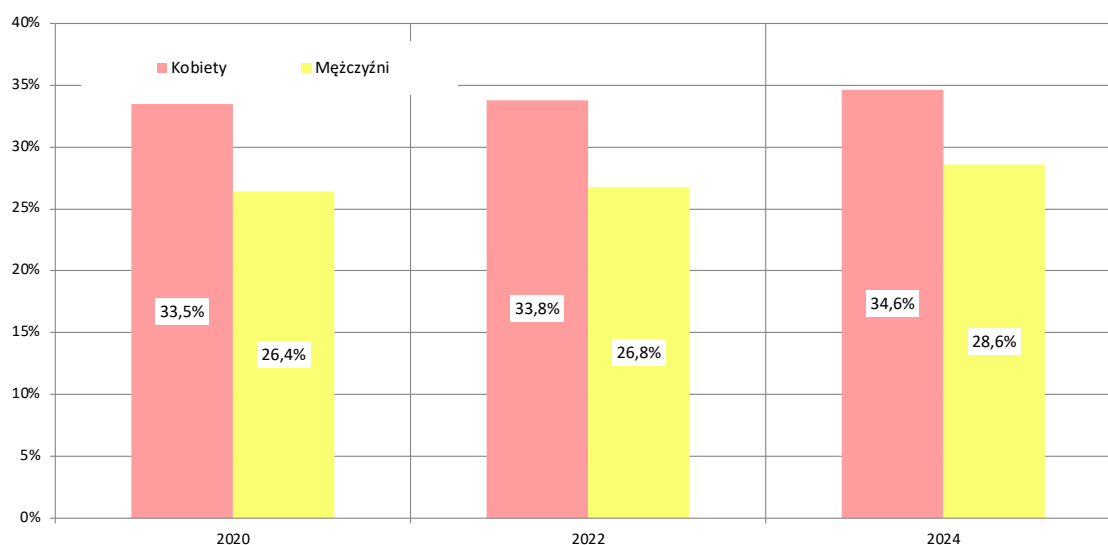
Tabela 1.20

Liczba i udział seniorów w populacji Gminy Czarnocin w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Lata		
	2020	2022	2024
Seniorzy razem	1 103 29,9%	1 093 30,3%	1 123 31,6%
– kobiety	617 33,5%	610 33,8%	617 34,6%
– mężczyźni	486 26,4%	483 26,8%	506 28,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

Wykres 1.22 Udział seniorów w populacji Gminy Czarnocin w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Baza Danych Lokalnych*, Portal Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego, Warszawa styczeń 2026

1.3.10. Problemy związane z uchodźstwem i migracjami ludności

Pośród kwestii związanych z migracjami ludności, uwaga opinii publicznej koncentruje się na problemach związanych ze zjawiskiem uchodźstwa. Członkostwo w Unii Europejskiej postawiło państwo polskie przed koniecznością zmierzenia się ze zjawiskiem

imigracji, które choć nie występuje w Polsce na masową skalę, stanowi jednak kwestię, której nie powinno się ignorować.

Uchodźstwo stanowi zjawisko niezwykle złożone, przejawiające się na bardzo wielu różnych płaszczyznach: społecznej, ekonomicznej, politycznej, międzynarodowej i innych. Dlatego też problematykę uchodźczą można rozpatrywać z bardzo wielu punktów widzenia. Niemniej Polska to kraj, w którym zjawisko uchodźstwa jest doskonale znane. Z jednej strony ostatnie ponad 200 lat historii to czas, kiedy różne wydarzenia historyczne zmuszały tysiące Polaków do opuszczenia kraju. Wielką falę uchodźców przyniosły rozbiory, przegrane powstania, II wojna światowa, a także cały 45-letni okres po jej zakończeniu, kiedy wielu Polaków znalazło schronienie w różnych lokalizacjach – zarówno na Zachodzie Europy, w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, Ameryce Południowej, Australii.

Uchodźca to człowiek, który z obawy przed prześladowaniami z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do grupy etnicznej, przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego państwa. Uchodźcy towarzyszą ludzkości od zarania dziejów, są to ludzie, którzy znaleźli się w sytuacji bez wyjścia i w obawie przed prześladowaniem, by ratować swe życie lub wolność, zmuszeni są porzucić swój dom, majątek, przyjaciół i uciekać ze swego ojczystego kraju. Uchodźca nie może powrócić do swojego domu lub takiego powrotu się obawia. Obecnie nowym powodem do uchodźstwa są negatywne zmiany klimatyczne – ocenia się, że w najbliższych 50 latach spowodują one ruchy migracyjne milionów ludzi, którzy w ich efekcie stracą miejsca do życia, warunki do gospodarowania w rolnictwie czy choćby dostęp do wody.

Z drugiej strony Polska jest krajem od średniowiecza słynącym w Europie z tolerancji wobec prześladowanych za religię czy poglądy i otwartości wobec uchodźców. Znajdowali w niej schronienie Żydzi w okresie największych prześladowań, innowiercy w latach największych konfliktów religijnych, a na początku poprzedniego wieku uciekinierzy z Rosji ogarniętej rewolucją. Po II wojnie światowej zjawisko uchodźców w Polsce nie było praktycznie znane, gdyż do Polski uchodźcy praktycznie wcale nie przybywali. Po drugie - nie mówiło się w tamtych czasach o tym problemie, jako że uchodźcami byli głównie uciekinierzy z bloku socjalistycznego w tym z Polski.

Od dnia 24 lutego 2022 tj. od inwazji Rosji na Ukrainę, pojawił się z dużą intensywnością problem uchodźców wojennych z Ukrainy. Od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę, kraj opuściły miliony uchodźców i uchodźczyń. Większość z nich dotarła do Polski, która wykazała się godną pochwały solidarnością. Jednak pod wieloma względami pomoc Ukraińcom i Ukrainkom spadła na barki zwykłych ludzi, jak choćby w kwestii zakwaterowania czy pomocy bezpośredniej. I chociaż uchodźców i uchodźczyń w Polsce jest coraz mniej – część wyjeżdża na Zachód lub wraca do Ukrainy – to polskie władze nadal stoją przed koniecznością zapewnienia dostępu do edukacji, rynku pracy, służby zdrowia

czy mieszkalnictwa setkom tysięcy, a nawet milionom uchodźców i uchodźczyń z Ukrainy. Konieczne jest również zapewnienie im bezpieczeństwa i równego traktowania w Polsce. Sytuacja, w jakiej znalazły się osoby uciekające z Ukrainy do Polski, jest niezwykle trudna zarówno dla nich samych, jak i dla społeczeństwa przyjmującego. W tym kryzysowym czasie, fundamentalne jest zadbanie, by każdy i każda cieszyła się poszanowaniem swoich praw i wolności.

Informacje dotyczące rynku pracy wskazują na istnienie migracji zarobkowej z zagranicy. Powierzenie pracy cudzoziemcowi na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy jest procedurą uproszczoną nazywaną także *procedurą oświadczeniową*. Pozwala ona obywatelowi jednego z sześciu państw: republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Mołdawii i Ukrainy wykonywać pracę w Polsce przez 24 miesiące bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Warunkiem skorzystania z procedury uproszczonej jest uzyskanie przez pracodawcę wpisu do ewidencji oświadczeń w powiatowym urzędzie pracy. Pracodawca ma obowiązek poinformować pisemnie powiatowy urząd pracy o podjęciu pracy przez cudzoziemca. Choć oczywiście należy pamiętać, iż istotna część migrantów i uchodźców pracuje w szarej strefie.

Zmiany klimatu są obecnie najważniejszym i najtrudniejszym wyzwaniem przed jakim stoi ludzkość. Według Europejskiej Agencji Środowiska zmiany klimatu są jednym z największych zagrożeń środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. Jej skutki, wśród których można wymienić zwiększenie częstotliwości i intensywności takich zjawisk jak susze, huragany i cyklony, a także zmiany w strukturze opadów, wpływają na ekosystemy, od których człowiek jest zależny. Wszystkie te zjawiska prowadzą do ograniczenia lub braku dostępu do wody, pożywienia, ziemi uprawnej i pastwisk, a także do podtopień regionów przybrzeżnych. W oczywisty sposób zagraża to stabilności społeczno-ekonomicznej i politycznej.

Migracje od zawsze towarzyszyły człowiekowi, a jedną z ich głównych przyczyn stanowił zmieniający się klimat prowadzący do przekształceń środowiska naturalnego. Według niektórych naukowców zmiana w ekosystemie północno-wschodniej Afryki spowodowała migrację ludzi zarówno do Południowej Afryki, jak i do Azji i dalej do Australii, Europy i Ameryk. Niemniej jednak, historycznie zmiany klimatu następowały o wiele wolniej, a Ziemia zamieszkała była przez znacznie mniejszą liczbę osób. Obecne zjawiska mają bardziej gwałtowny przebieg i zagrażają większej ilości społeczeństw, w związku z czym również liczba migrantów jest i będzie wyższa.

Proces ten dopiero w części dotyczy województwa świętokrzyskiego i bezpośrednio Gminy Czarnocin, jednak należy spodziewać się jego stopniowej intensyfikacji. Obecnie rocznie na całym świecie liczba migracji spowodowanych katastrofami naturalnymi przekracza 20 mln osób, jednak tylko część z nich nie chce lub nie może wrócić do swojego miejsca zamieszkania, pozostała jest zmuszona angażować swoje majątki w celu adaptacji do nowych warunków, a migracja staje się ostatecznym wyjściem. Na terenie

województwa świętokrzyskiego ten proces najbardziej intensywnie występuje w powiecie starachowickim, gdzie dominują migranci klimatyczni z Ameryki Południowej, którzy pracują w zakładach przemysłowych Starachowic.

W kontekście pogarszającej się sytuacji demograficznej Gminy Czarnocin, która będzie ulegała dalszym zmianom i będzie negatywnie wpływała w szczególności na rynek pracy oraz obciążenie wynikające z pogarszającego się wskaźnika obciążenia demograficznego, będą stawiały przed koniecznością podejmowania odważnych decyzji w zakresie stymulowania procesów migracyjnych. Strategiczny horyzont czasowy decyzji i konstrukcja celów strategicznych powinny tworzyć płaszczyznę zmierzenia się ze zjawiskiem imigracji, która może stanowić jedno z potencjalnych rozwiązań pozwalających na przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom demograficznym.

Scenariusz deficytu rąk do pracy realizuje się również w Polsce, w tym na rynku pracy Gminy Czarnocin. W roku 2024 w Powiecie Kazimierskim odnotowano duży deficyt

- ✓ **lekarzy, psychologów i psychoterapeutów,**
- ✓ **pielęgniarek i położnych,**
- ✓ **samodzielnych księgowych**

Deficyty kandydatów do pracy dotyczyły także następujących zawodów: kierowców samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, monterów instalacji budowlanych, nauczycieli praktycznej nauki zawodu i przedmiotów zawodowych, nauczycieli przedszkoli, nauczycieli szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, pracowników robót wykończeniowych w budownictwie, pracowników służb mundurowych, robotników budowlanych. To daje przestrzeń do kierunkowego pozyskiwania zasobów pracy w efekcie procesów migracyjnych cudzoziemców.

2. CELE I ZIDENTYFIKOWANE ZADANIA

2.1 Założenia Programu

Grunt dla procesu rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych stanowią usługi o charakterze profilaktycznym. System wsparcia rodziny musi opierać się przede wszystkim na sieciach lokalnego wsparcia rodziny, działających blisko osób wymagających pomocy. Kluczowymi elementami wsparcia rodziny jest praca socjalna, wsparcie asystentów rodziny, działalność placówek wsparcia dziennego, poradnictwo oraz rodziny wspierające. Jak wynika z Diagnozy wszystkie formy wsparcia możliwe do wykorzystania, nie są wystarczająco wykorzystywane. W związku z powyższym należy wspierać rozwój usług profilaktycznych i bezpośrednich usług środowiskowych wspierających dzieci, młodzież i rodzinę. Ważnym elementem rozwoju systemów wsparcia dzieci, młodzieży i rodzin jest koordynacja oraz współpraca przedstawicieli różnorodnych służb, instytucji, zawodowców pomocowych.

W sytuacji dysfunkcyjności rodziny biologicznej i co za tym idzie wystąpieniem konieczności umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej konieczne, jest stosowanie zasady pierwszeństwa pieczy rodzinnej przed instytucjonalną. Należy intensyfikować działania gwarantujące zmianę struktury pieczy zastępczej poprzez ograniczenie jej form instytucjonalnych na rzecz form rodzinnych. Obecna liczba rodzin zastępczych nie zaspokaja bieżących potrzeb. Istotnym elementem wsparcia świadczonego osobom opuszczającym pieczę zastępczą jest objęcie ich kompleksową, wielozakresową pomocą, a w szczególności mieszkalnictwem chronionym.

Integralną rolę w procesie wzmacniania potencjału rodzin odgrywa podnoszenie kompetencji kadry pomocy społecznej, ale także samych rodziców, co niewątpliwie ma wpływ na pozostawanie dzieci w środowisku rodzinnym oraz wzmocnienie roli i funkcji rodziny.

Rozwój rozwiązań wzmacniających rodziny oraz wspierających proces usamodzielnienia młodzieży poprzez rozwój usług środowiskowych

Kluczowymi rekomendacjami z *Diagnozy* są:

- a) Wspieranie rozwoju usług profilaktycznych wspierających rodzinę.
- b) Rozwój poradnictwa rodzinnego.
- c) Rozwój środowiskowych form resocjalizacji, terapii i wychowania adresowanej do młodzieży niedostosowanej społecznie lub zagrożonej niedostosowaniem społecznym.
- d) Wzmocnienie kompetencji kadr systemu wsparcia rodziny.
- e) Rozwój współpracy multiprofesjonalnej na rzecz wsparcia rodziny.
- f) Opracowywanie planów pomocy dziecku i rodzinie w oparciu o zespoły multidyscyplinarne.
- g) Podjęcie działań mających na celu stopniowe przekształcanie placówek całodobowego, długoterminowego pobytu dzieci i młodzieży w placówki wsparcia dziennego w społeczności lokalnej.
- h) Wspieranie rozwoju usług specjalistycznych i interwencyjnych dla osób doświadczających kryzysów.
- i) Wspieranie inicjatywy mającej na celu pozyskiwanie i przygotowywanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wielozakresowe wsparcie rodzin zastępczych.

2.2. Cel strategiczny i cele operacyjne

Cel strategiczny określa stan, którego osiągnięcie w sferze wspierania rodziny w Gminie Czarnocin, społeczność lokalna uznaje za pożądane. Definiuje on wizję rozwoju w horyzoncie czasowym roku 2028. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i konsultacji określono w *Gminnym Programie Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* jeden cel strategiczny.

Cele operacyjne konkretyzują wizję sformułowaną w *celu strategicznym Programu Wspierania Rodziny* w kontekście zidentyfikowanych głównych problemów dotyczących rodzin dotkniętych kryzysem wartości i funkcji, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze oraz osób dotkniętych alkoholizmem

i przemocą domową. Dla realizacji *celu strategicznego* określono 4 wynikające z niego *cele operacyjne*.

Cel strategiczny

Rozwój rozwiązań wzmacniających wychowywanie dzieci w rodzinach biologicznych oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych poprzez rozwój usług środowiskowych

W przypadku braku zdolności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz wyczerpaniu działań wspierających, dla dobra dziecka może być ono umieszczone w pieczy zastępczej – na podstawie orzeczenia sądu lub w przypadku pilnej konieczności. Piecza zastępcza ma charakter tymczasowy i dzieli się na formę rodzinną i instytucjonalną. Niestety na przestrzeni ostatnich lat proces ten przybiera na sile a ilość dzieci trafiających do pieczy zastępczej systematycznie się zwiększa, przy jednoczesnym deficycie zainteresowania pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu to system zaplanowanych działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania te wspomagają rodziców, mających problemy w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich, w taki sposób, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko, ze względu na jego dobro, zostałoby umieszczone w pieczy zastępczej. Rodziny zagrożone kryzysem powinny być stale monitorowane przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników medycznych i inne instytucje, w tym także – w razie potrzeby – przez Policję i kuratorów sądowych. Pomoc rodzinie rekomendowana jest w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia. Pomocą służą asystenci rodziny, rodziny wspierające oraz placówki wsparcia dziennego.

Przykładem usług realizowanych na rzecz młodzieży w pieczy zastępczej i zagrożonej wykluczeniem oraz rodzin dotkniętych kryzysem w środowisku lokalnym jest rodzina wspierająca - rodzina z bezpośredniego otoczenia dziecka, czyli np. sąsiedzi czy rodzina zaprzyjaźniona. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Tablica 2.1

KARTA CELU STRATEGICZNEGO

**ROZWÓJ ROZWIĄZAŃ WZMACNIAJĄCYCH WYCHOWYWANIE DZIECI
W RODZINACH BIOLOGICZNYCH ORAZ WSPIERANIE RODZIN DYSFUNKCYJNYCH
W PRAWIDŁOWYM WYPEŁNIANIU OBOWIĄZKÓW OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH
POPRZEZ ROZWÓJ USŁUG ŚRODOWISKOWYCH**

Cel strategiczny	Cele operacyjne
ROZWÓJ ROZWIĄZAŃ WZMACNIAJĄCYCH WYCHOWYWANIE DZIECI W RODZINACH BIOLOGICZNYCH ORAZ WSPIERANIE RODZIN DYSFUNKCYJNYCH W PRAWIDŁOWYM WYPEŁNIANIU OBOWIĄZKÓW OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH POPRZEZ ROZWÓJ USŁUG ŚRODOWISKOWYCH	1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb dziecka i rodziny
	2. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących problemów
	3. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych
	4. Wspieranie kobiet w ciąży i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych

Źródło: Opracowanie własne

2.3. Lista zidentyfikowanych zadań

Do realizacji celu strategicznego *Rozwój zintegrowanych rozwiązań dla wychowywania dzieci w rodzinach biologicznych oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych* przyczynią się następujące zidentyfikowane zadania i projekty, które zostały zaprezentowane w tablicach 2.2-2.7 wg poszczególnych celów operacyjnych.

Tabela 2.2

Zidentyfikowane zadania i projekty
Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028

Lp.	Zadanie	Sposób realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy w realizacji zadania	Rezultaty
1.	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny.	- Utrzymanie zatrudnienia asystenta rodziny, - Objęcie wsparciem rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej wobec dzieci.	GOPS	✓ Poprawa funkcjonowania rodziny, ✓ Rozwój umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.
2.	Umożliwienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego	- Udzielanie bezpłatnych porad przez: prawnika, pedagoga, psychologa, pracownika socjalnego oraz innych specjalistów pracujących na rzecz rodziny.	GOPS Zakład Opieki Zdrowotnej w Czarnocinie, Urząd Gminy w Czarnocinie	✓ Odbudowanie prawidłowych relacji w rodzinie i wsparcie jej członków w wypełnianiu ról społecznych, ✓ Wzmocnienie i wyzwolenie zasobów rodziny, ✓ Nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych.
3.	Organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających	- Edukacja i rozpowszechnianie informacji o instytucji rodziny wspierającej, - Tworzenie rodzin wspierających	GOPS	- Poprawa funkcjonowania rodziny poprzez pomoc w formie rodziny wspierającej.
4.	Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych.	GOPS	✓ Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w rodzinach zastępczych.

5.	Finansowanie kosztów pomocy, o której mowa w art.29 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ponoszonych przez rodziny wspierające	- Regulowanie odpłatności za koszty pomocy ponoszone przez rodziny wspierające.	GOPS	✓ Zapewnienie finansowego zabezpieczenia rodzinom wspierającym.
6.	Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych.	GOPS	✓ Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w rodzinach zastępczych.
7.	Współfinansowanie pobytu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	GOPS	✓ Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
8.	Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinnym domu dziecka	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w rodzinnych domach dziecka.	GOPS	- Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w rodzinnych domach dziecka.
9.	Współfinansowanie pobytu dziecka w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych.	GOPS	- Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych.
10	Integracja między-pokoleniowa	- Edukacja i rozpowszechnianie informacji o integracji międzypokoleniowej.	UG, NGO	✓ Organizacja imprez, uroczystości i spotkań

11	Współfinansowanie pobytu dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.	- Regulowanie odpłatności za pobyt dzieci w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych.	GOPS	✓ Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dzieciom umieszczonym w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych.
12	Sporządzanie sprawozdań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawianie potrzeb związanych z realizacją zadań	- - Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, - Sporządzanie rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny, - Zgłaszanie potrzeb związanych z realizacją zadań Radzie Gminy Czarnocin	GOPS	✓ Prowadzenie dokumentacji potwierdzającej wywiązywanie się ze zleconych zadań z zakresu wspierania rodziny.
13	Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	- Praca socjalna, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, wizyt monitorujących po zakończeniu współpracy asystenta rodziny z rodziną, sporządzanie sprawozdań i raportów.	GOPS Policja, Kuratorzy, Zespół Interdyscyplinarny, Placówki oświatowe	✓ Systematyczna diagnoza i identyfikacja problemów rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
14	Współpraca pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny	- Integracja i aktywizacja przedstawicieli różnych podmiotów wspierających	Wszystkie podmioty uczestniczące w realizacji programu	✓ Wypracowanie wspólnych procedur i porozumień wobec rodzin w kryzysie.
15	Organizowanie różnorodnych form integracji rodzin w społeczności lokalnej	- Integracja i aktywizacja przedstawicieli społeczności lokalnej na rzecz rodziny	UG, NGO	✓ Organizacja imprez, uroczystości i spotkań

16	Ochrona rodziny przed utratą bezpieczeństwa socjalnego	- Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej, - Praca socjalna, - Objęcie pomocą dzieci w formie dożywiania oraz zorganizowanego wypoczynku.	GOPS organizacje i stowarzyszenia pozarządowe	✓ Podniesienie jakości życia rodzin.
----	---	---	--	--------------------------------------

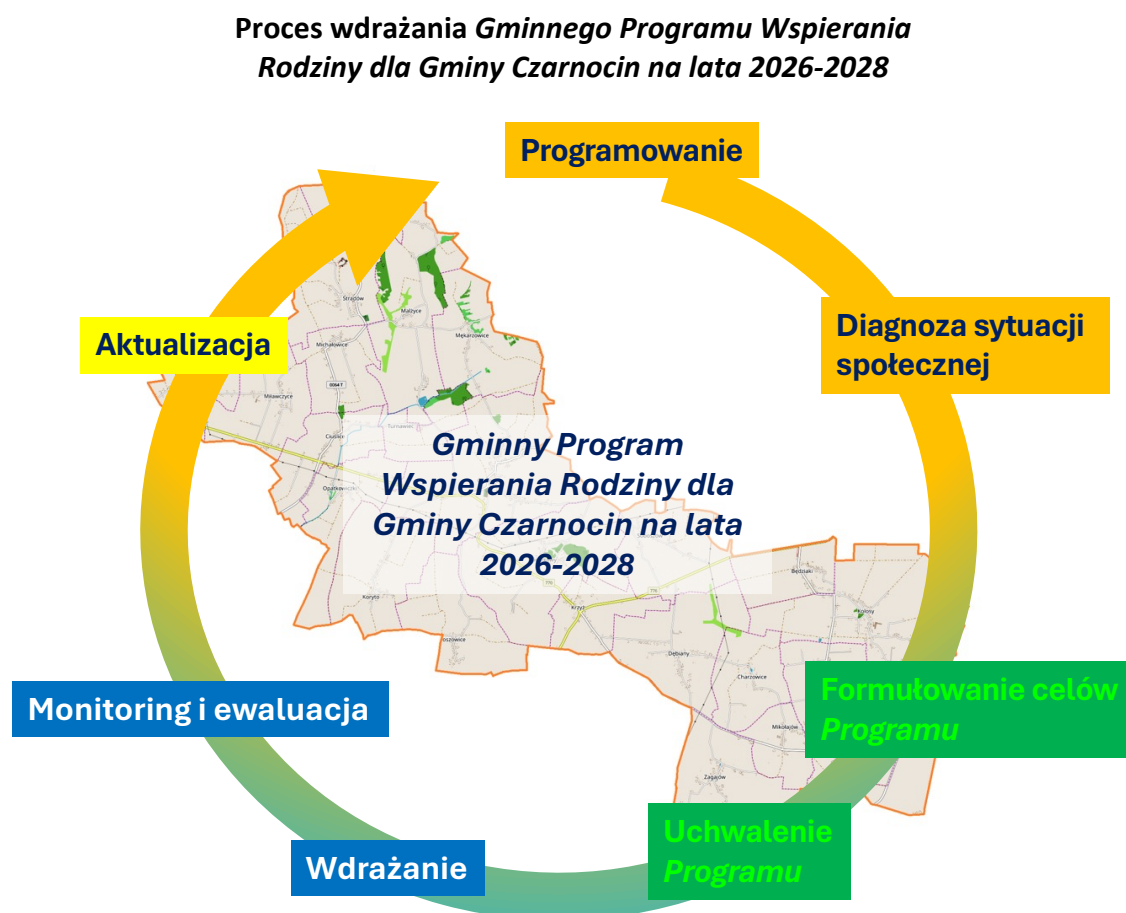
3. WDRAŻANIE PROGRAMU

Implementacja *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* obejmuje przygotowanie i uchwalenie dokumentu *Programu* wraz z wykazem zidentyfikowanych i zaplanowanych zadań i projektów poprawiających sytuację w sferze wspierania rodziny na obszarze Gminy. Realizacja uchwalonego *Programu* za pomocą zróżnicowanego instrumentarium będzie obejmować rozciągnięte w czasie etapy:

- opracowanie i uchwalenie,
- wdrażanie,
- monitorowanie i ewaluację,
- ocenę i aktualizację.

Schemat procesu wdrażania *Programu* prezentuje rysunek 3.1

Rysunek 3.1

Źródło: Opracowanie własne

3.1 Adresaci Programu

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028 skierowany jest do rodzin mieszkających na terenie Gminy Czarnocin, głównie do rodzin dysfunkcyjnych, jednakże wsparciem objęte zostaną także rodziny, które na skutek różnych sytuacji życiowych, znalazły się w sytuacji wymagającej udzielenia pomocy przez placówki i instytucje, prowadzące działania na rzecz wspierania rodziny.

Program głównie kierowany jest do:

- ✓ rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i zagrożonych kryzysem, w których występują: ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia oraz inne negatywne zjawiska,
- ✓ rodzin dotkniętych przemocą,
- ✓ rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ✓ rodzin wielodzietnych,
- ✓ rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym,
- ✓ małoletnich matek,
- ✓ rodzin niepełnych,
- ✓ rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-5 lat,
- ✓ rodzin zmagających się z trudnościami wychowania dzieci w wieku dojrzewania,
- ✓ rodzin naturalnych, w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

Przewidywana praca z rodziną oraz wszelkiego rodzaju formy pomocy mają na celu przede wszystkim zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny, jak również aktywizację i wzmocnienie działalności instytucji, placówek i organizacji pozarządowych na rzecz wspierania rodziny. Działania skierowane są na zapewnienie bezpieczeństwa dzieci oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów w celu zapewnienia optymalnego rozwoju dzieci oraz ogólnego podniesienia jakości życia całej rodziny.

Wszelkie działania mające na celu wsparcie rodziny są niezwykle ważne, gdyż wzmacniając rodzinę, wzmacniamy kapitał społeczny społeczności lokalnej.

3.2 Podmioty realizujące Program

W zarządzaniu realizacją *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* uczestniczą wymienione niżej podmioty.

3.2.1. Rada Gminy

Rada Gminy podejmuje uchwały w sprawach przyjęcia i zmian *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028*.

3.2.2. Wójt Gminy

Wójt Gminy jest odpowiedzialny za wykonywanie uchwał Rady Gminy w sprawie przyjęcia i ewentualnych zmian *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* oraz nadzór nad jej wdrażaniem. W tym celu Wójt wskazuje podmioty odpowiedzialne za wdrażanie *Programu* do których poza **Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czarnocinie**, należeć będą stosowne wydziały merytoryczne Urzędu Gminy w Czarnocinie, jednostki podległe oraz inne organizacje i instytucje.

3.2.3. Koordynator i realizatorzy zadań i projektów

Za realizację zadań i projektów służących osiągnięciu celów operacyjnych i celu strategicznego *Programu* będą odpowiedzialne m.in.:

- ✓ **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnocinie – koordynator *Programu***
- ✓ wydziały merytoryczne Urzędu Gminy w Czarnocinie
- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Programów Alkoholowych w Czarnocinie,
- ✓ Zespół Interdyscyplinarny w Czarnocinie,
- ✓ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kazimierzy Wielkiej,
- ✓ Komenda Powiatowa Policji w Kazimierzy Wielkiej,
- ✓ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Kazimierzy Wielkiej,
- ✓ Placówki Oświatowe

- ✓ Sąd Rodzinny w Kazimierzy Wielkiej
- ✓ Powiatowy Urząd Pracy w Kazimierzy Wielkiej
- ✓ Placówki ochrony zdrowia
- ✓ Organizacje pozarządowe

3.3 System monitorowania

Monitoring wskaźnikowy będzie prowadzony w oparciu o oczekiwane wskaźniki osiągnięć przez poszczególne podmioty wdrażające *zadania* realizacyjne. Poziom osiągnięcia każdego z *celów operacyjnych* i *celu strategicznego* i poszczególnych *zadań* realizacyjnych będzie mierzony po zakończeniu każdego roku realizacji *Programu*.

Istotny element systemu monitorowania stanowi sporządzanie *Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* wraz ze wskazaniem zrealizowanych zadań i projektów oraz identyfikacją przyczyn ewentualnych problemów i prezentacją propozycji ich przezwyciężenia. Istotnym elementem *Sprawozdania* jest ocena osiągnięcia poszczególnych *celów strategicznych* i *operacyjnych* – w kontekście zrealizowanych i zaplanowanych do realizacji *zadań*, w szczególności czy w każdy z celów wpisują się przygotowane *zadania*.

W terminie do dnia 31 marca każdego roku Wójt Gminy składa Radzie Gminy Czarnocin *Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

3.4 Finansowanie Programu

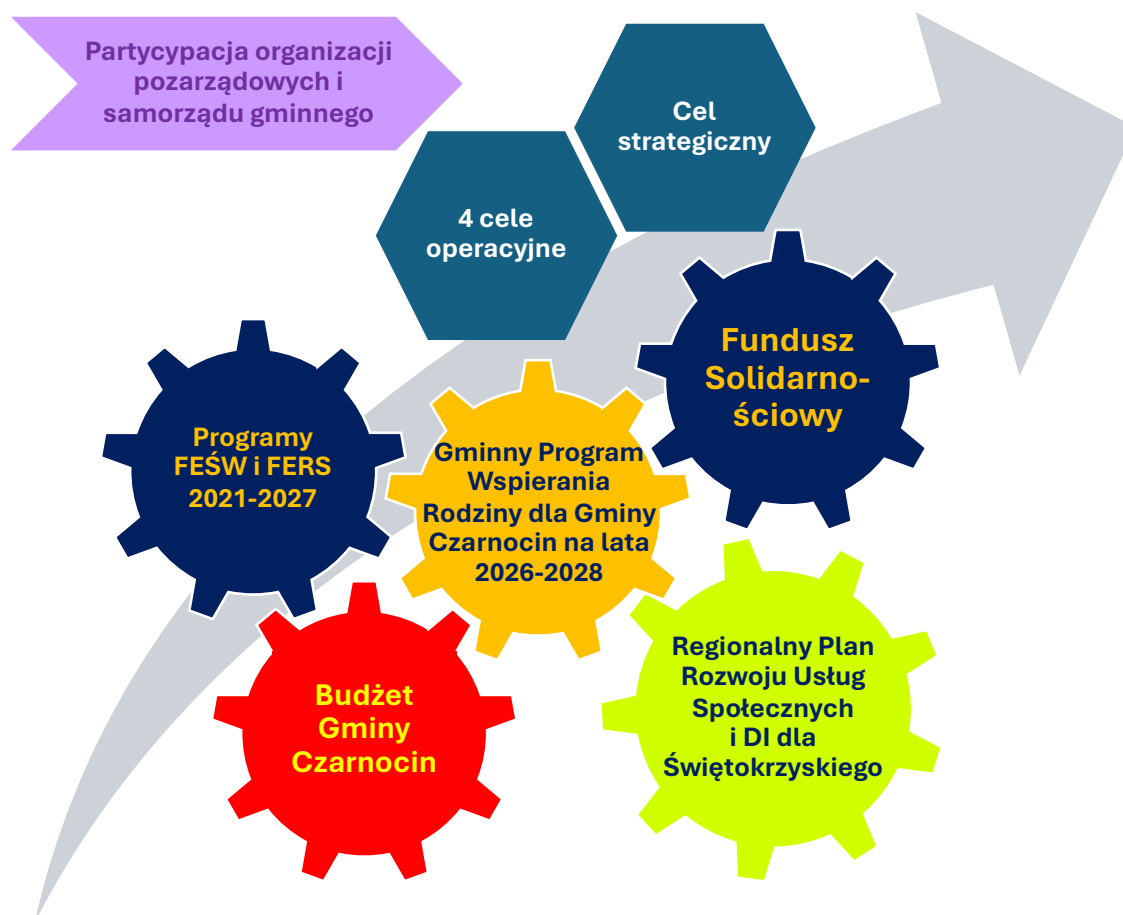
Należycie skonstruowane i zarządzane środowiskowe usługi społeczne, umożliwiające niezależne oraz wspierane życie, przynoszą lepsze rezultaty dla użytkowników – poprawę jakości życia oraz stanu zdrowia i możliwość wnoszenia wkładu w życie społeczne. W związku z tym inwestycja w takie usługi jest lepszym sposobem wykorzystania pieniędzy podatników.

W przypadku dzieci inwestycje w usługi, takie jak wczesne interwencje, wsparcie dla rodzin, reintegracja i wysokiej jakości opieka zastępcza, mogą zapobiec niekorzystnym zjawiskom, takim jak przedwczesne kończenie nauki, bezrobocie, bezdomność, uzależnienia, zachowania aspołeczne oraz przestępczość. Oprócz pozytywnego wieloletniego wpływu na dzieci, co powinno być najważniejszym czynnikiem brany pod uwagę, usługi takie pozwolą w perspektywie długoterminowej zaoszczędzić środki publiczne.

Finansowanie realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028* tylko w części zależą od budżetu Gminy. Schemat realizacji i finansowania zadań przedstawiono na rysunku 3.2

Rysunek 3.2

Finansowanie realizacji *Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarnocin na lata 2026-2028*

Źródło: Opracowanie własne

Uzasadnienie

Obowiązek podjęcia uchwały wynika z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1153, t.j.)

Istotnym elementem ustawy jest rozbudowany system profilaktyki na rzecz rodziny wychowującej małoletnie dzieci, przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej. W ramach działań profilaktycznych w gminie ustawa wprowadza między innymi obowiązek opracowania lokalnych programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci. Wobec powyższego niniejszą uchwałę należy uznać za konieczną i uzasadnioną.